

Ocena Zasobów Pomocy Społecznej województwa pomorskiego

za rok 2015

**Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego w Gdańsku**

Gdańsk 2016

SPIS TREŚCI

1. DANE O SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ I SPOŁECZNEJ	4
1.1. Struktura ludności 2014 r. – wybrane aspekty	4
1.2. Rodziny wielodzietne	5
1.3. Osoby niepełnosprawne.....	6
1.4. Rynek pracy.....	7
2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I ZASOBY KOMUNALNE.....	9
2.1 Zasoby komunalne	9
2.2 Przedszkola i żłobki, oraz kluby dla dzieci i młodzieży.....	9
3. EKONOMIA SPOŁECZNA	12
3.1. Centra Integracji Społecznej	13
3.2. Warsztaty Terapii Zajęciowej	14
3.3. Zakłady Aktywności Zawodowej	15
3.4. Spółdzielnie socjalne	15
4. SENIORZY	18
4.1. Uniwersytety Trzeciego Wieku	18
4.2. Rady Seniorów	20
4.3. Dienne Domy Senior Wigor.....	21
5. OSOBY I RODZINY, KTÓRYM UDZIELONO WSPARCIA.....	23
5.1. Powody przyznania pomocy.....	24
5.2. Usługi pomocy społecznej.....	29
5.3. Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej	30
5.4. Świadczenia niepieniężne	31
5.5. Rodzinna Piecza Zastępcza	32
5.6. Instytucjonalna Piecza Zastępcza	33
5.7. Usamodzielnienie.....	35
5.8. Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	36
6. KADRA	40
7. INNE RODZAJE POMOCY I ŚWIADCZEŃ	44
8. ZASOBY INSTYTUCJONALNE.....	47
9. ŚRODKI FINANSOWE NA WYDATKI W POMOCY SPOŁECZNEJ I INNYCH OBSZARACH POLITYKI SPOŁECZNEJ W BUDŻECIE JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO.....	50
10. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI - ZADANIA ZLECONE W OBSZARZE POMOCY I WSPARCIA.....	55
11. AKTYWNOŚĆ PROJEKTOWO-KONKURSOWA JEDNOSTKI ORGANIZACYJNEJ POMOCY SPOŁECZNEJ.....	56
12. REKOMENDACJE i POTRZEBY	57

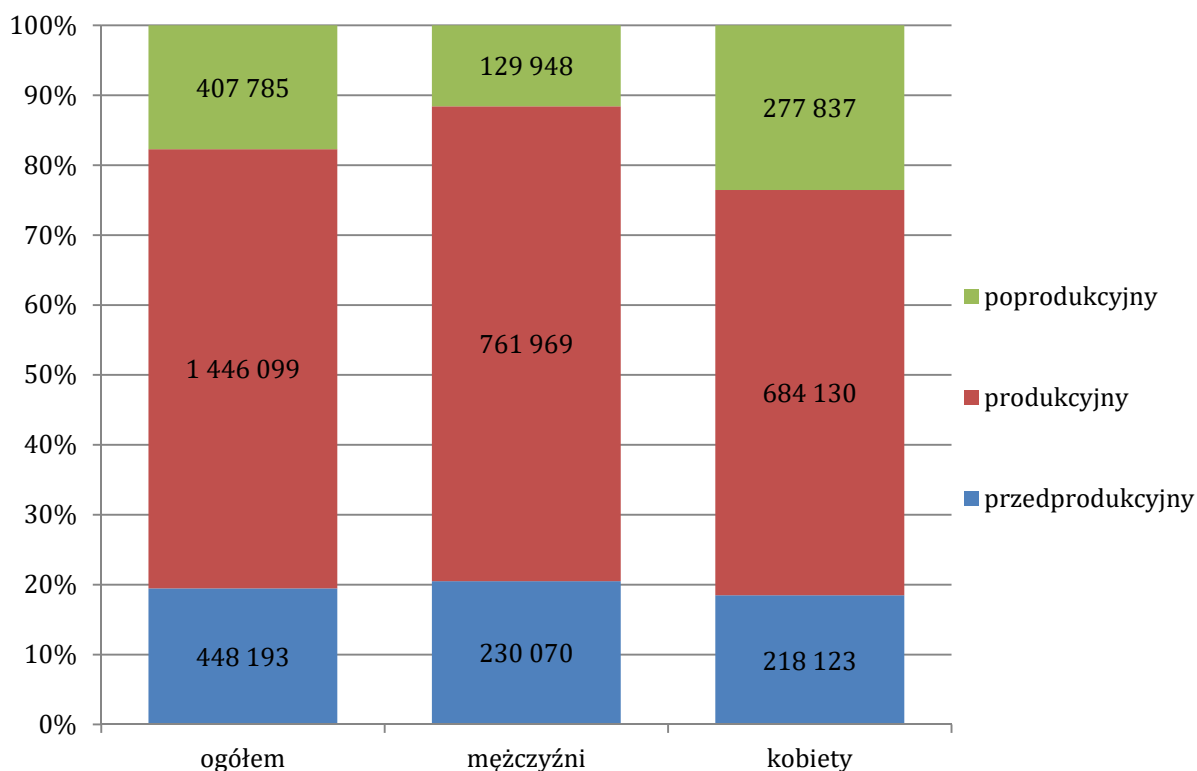
1. DANE O SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ I SPOŁECZNEJ

Województwo pomorskie w obecnym kształcie funkcjonuje od 1 stycznia 1999 roku. Jego powierzchnia wynosi 18,3 tys. km². Na terenie województwa pomorskiego znajduje się 16 powiatów ziemskich, 4 miasta na prawach powiatu, oraz w sumie 123 gminy. Stolicą i największym miastem województwa jest Gdańsk. Pomorskie jest 8 pod względem ludności województwem.

1.1. Struktura ludności 2014 r. – wybrane aspekty

Na koniec 2014 r. województwo pomorskie zamieszkiwało 2,30 mln osób, o 6,3 tys. osób więcej niż w 2013 roku. Gęstość zaludnienia województwa wyniosła 126 osób na km². Mieszkańcy województwa stanowili, podobnie jak w 2013 roku, 6,0% ludności Polski. Pod względem liczby ludności województwo pomorskie zajmowało 7 miejsce w kraju. Kobiety stanowiły 51,3% – o 0,1 p.proc. więcej w porównaniu z 2013 r. W miastach kobiety stanowiły 33,9% ogólnej liczby ludności województwa (o 0,1 p.proc. mniej niż w 2013 r.), a na wsi odpowiednio 17,4% (o 0,1 p.proc. więcej niż w 2013 r.). Współczynnik feminizacji (określający liczbę kobiet przypadającą na 100 mężczyzn) wyniósł 105, przy czym w miastach – 109, a na obszarach wiejskich – 98. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) stanowiła 19,5% populacji województwa (spadek o 0,1 p.proc. w porównaniu z 2013 r. W 2014 r. najwyższy udział osób w wieku przedprodukcyjnym w liczbie ludności danego powiatu odnotowano w powiecie kartuskim (25,6%), kościerskim (22,7%) i wejherowskim (22,6%), natomiast najniższy w Sopocie (12,0%), Słupsku (15,9%), Gdyni (16,0%) i Gdańsku (16,2%). W 2014 r. udział osób w wieku produkcyjnym (18-59/64 lata) w ogólnej liczbie ludności wyniósł 62,8%.

Wykres 1. Struktura ludności wg. wieku i płci w 2014r.

Źródło: GUS, opracowanie własne

Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności województwa wzrósł z 17,1% w 2013 r. do 17,7% w 2014 r. Wskaźnik ten był jednym z najniższych w kraju. Najwyższy udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności danego powiatu odnotowano w Sopocie (28,2%) i w Gdyni (23,0%), a najniższy w powiecie kartuskim (12,6%) i gdańskim (13,2%). Efektem zmian w strukturze wieku ludności był wzrost współczynnika obciążenia demograficznego. W 2014 r. w województwie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadały 59,2 osoby w wieku nieprodukcyjnym (w kraju 58,8 osób). W porównaniu z 2013 r. współczynnik ten zwiększył się o 1,4 osoby (w kraju o 1,2 osoby). W 2014 r. najwyższy współczynnik obciążenia demograficznego odnotowano w Sopocie (67,4 osoby) i w Gdyni (63,8 osób), natomiast najniższy w powiecie sztumskim (54,1 osoby) i słupskim (54,4 osoby).

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego, w 2011 roku w województwie pomorskim było w sumie 646.099 rodzin. Liczba małżeństw w chwili realizacji spisu powszechnego wynosiła 473.905. Małżeństw z dziećmi było 319.133, a małżeństw bez dzieci 154.773. Samotnych matek w 2011 roku było w sumie 128.186.

Tabela 1. Rodziny wg. typów

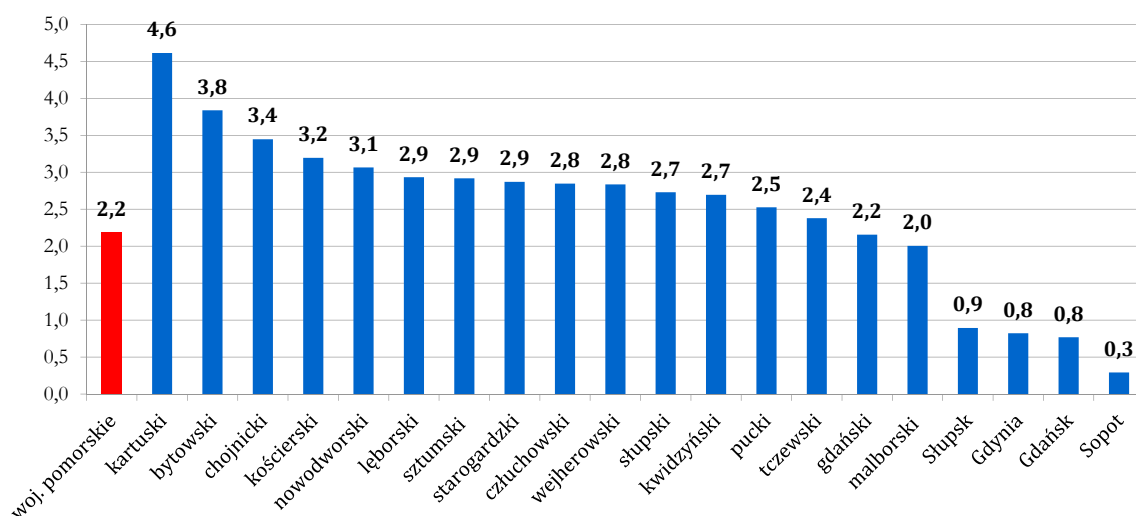
Ogółem	646 099
małżeństwa razem	473 905
małżeństwa bez dzieci	154 773
małżeństwa z dziećmi	319 133
partnerzy razem	23 667
partnerzy bez dzieci	10 653
partnerzy z dziećmi	13 014
matki z dziećmi	128 186
ojcowie z dziećmi	20 341

Źródło: GUS, Narodowy Spis Powszechny 2011

1.2. Rodziny wielodzietne

Rodzin wielodzietnych, czyli wychowujących 4 i więcej dzieci w wieku do 24 lat w Pomorskiem w chwili przeprowadzania Spisu Powszechnego było razem 10.488. Stanowiło to w sumie 2,2% wszystkich rodzin z dziećmi w województwie. Najwyższy odsetek rodzin wielodzietnych odnotowany podczas Spisu Powszechnego został w powiecie kartuskim – 4,6%. Rodziny wielodzietne stanowiły najniższy odsetek rodzin, w obszarze aglomeracji trójmiejskiej i w Słupsku. W Sopocie zaledwie 0,3% rodzin stanowiły rodziny wielodzietne.

Wykres 2. Odsetek rodzin wielodzietnych w stosunku do rodzin z dziećmi w ogóle wg. powiatów

Źródło: GUS, Narodowy Spis Powszechny 2011

1.3. Osoby niepełnosprawne

W chwili przeprowadzenia Spisu Powszechnego na terenie województwa pomorskiego zamieszkiwało 284.499 osób. Tym samym osoby te stanowiły 12,5% populacji województwa. Poziom odsetka osób niepełnosprawnych w województwie zbliżony jest do wartości dla całego kraju, która wyniosła 12,2%.

Tabela 2. Liczba i odsetek osób niepełnosprawnych

	Osoby niepełnosprawne ogółem NSP 2011	%
woj. pomorskie	284 499	12,5%
Polska	4 697 048	12,2%

Źródło: GUS, Narodowy Spis Powszechny 2011

Większość osób niepełnosprawnych stanowiły kobiety, było ich w sumie 152.580 czyli 52,6% wszystkich osób niepełnosprawnych w województwie. Mężczyzn niepełnosprawnych w chwili sporządzania Spisu było 131.919, czyli 46,4% wszystkich osób niepełnosprawnych w Pomorskiem. Najwyższy odsetek osób niepełnosprawnych był w wieku produkcyjnym, 49,8%. Osoby niepełnosprawne w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 5,4%, z kolei w wieku poprodukcyjnym 44,9%.

Tabela 3. Osoby niepełnosprawne, płeć i wiek

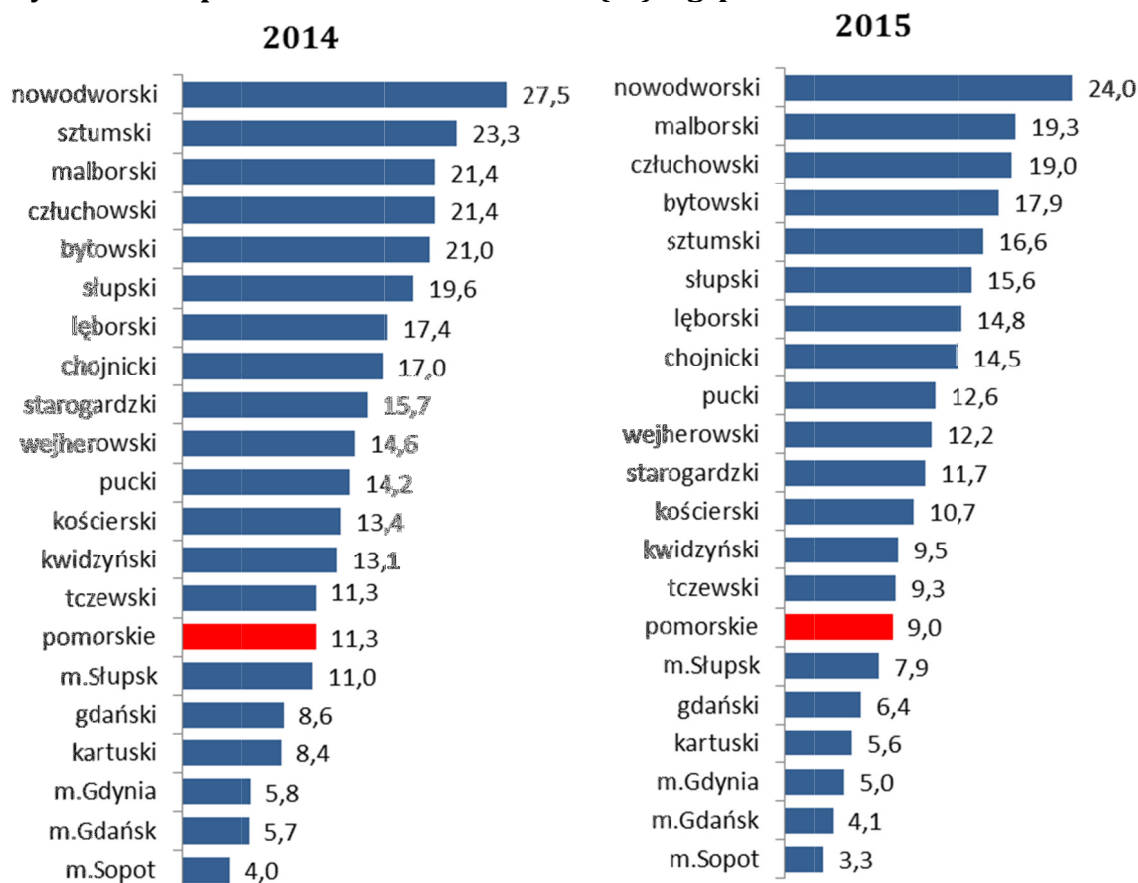
mężczyźni	kobiety	przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
131 919	152 580	15 310	141 563	127 626
46,4%	53,6%	5,4%	49,8%	44,9%

Źródło: GUS, Narodowy Spis Powszechny 2011

1.4. Rynek pracy

W roku 2015 na Pomorzu odnotowano minimalny spadek poziomu bezrobocia. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie pomorskim wyniosła 9%. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy wyniosła 77.662 i była ona niższa w stosunku do roku wcześniejszego o 19.090 osób.

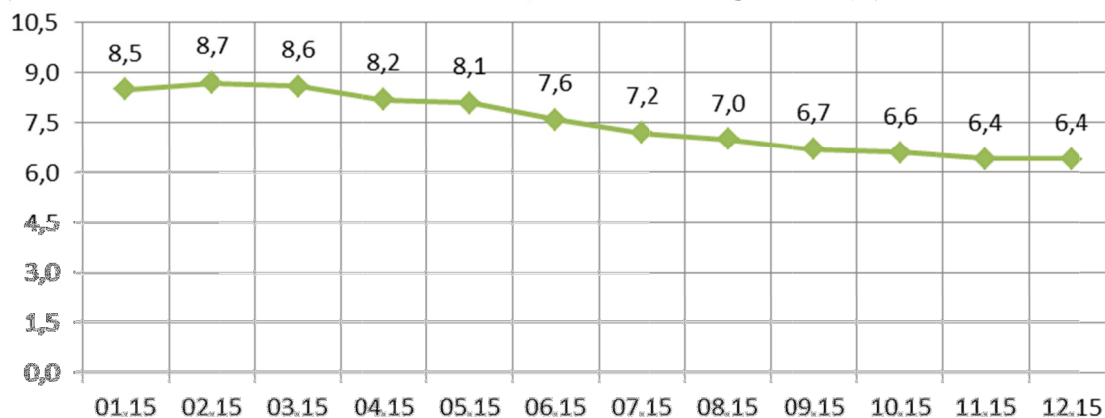
Wykres 3. Stopa bezrobocia 2014 i 2015 (%) wg. powiatów

Źródło: GUS, opracowanie własne

Województwo pomorskie, podobnie jak w latach ubiegłych jest znacznie zróżnicowane pod względem stopy bezrobocia w powiatach. Najwyższy poziom stopy bezrobocia w 2015 roku odnotowano w powiecie nowodworskim – 24%. Wysoki poziom stopy bezrobocia utrzymywał się również w powiatach, malborskim – 23,3 %; powiecie malborskim – 21,4%; powiecie człuchowskim – 21,4%. Podobnie jak w latach ubiegłych, najniższą stopę bezrobocia odnotowano w aglomeracji trójmiejskiej. W Sopocie stopa bezrobocia osiągnęła poziom 3,3%, W Gdyni 5%, w Gdańsku 4,1 %.

Wykres 4. Stopa bezrobocia (%) w województwie wg. miesięcy

Źródło: GUS, opracowanie własne

W ciągu całego roku 2015 odnotowano dość istotny spadek poziomu stopy bezrobocia w województwie. Różnica pomiędzy początkiem a końcem roku wynosiła ponad 2 p.p. . Jak co roku najniższy poziom bezrobocia osiągało w miesiącach letnich. Wiąże się to przede wszystkim ze wzrostem zatrudnienia przy pracach sezonowych. Uwagę należy jednak zwrócić na brak gwałtownej zmiany tego trendu w ostatnim kwartale roku.

2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I ZASOBY KOMUNALNE

Jednym z elementów sprawozdania Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za rok 2015 są dane dotyczące elementów infrastruktury społecznej. Jako infrastrukturę społeczną należy w tym wypadku rozumieć miejsca w których świadczone są usługi społeczne, ale również zasoby komunalne gmin. Powszechnie spotkać można się z dość szerokim tłumaczeniem pojęcia usług społecznych, w których skład wchodzi usługi spoza obszaru pomocy społecznej. Zawarte w sprawozdaniu dane dotyczą elementów infrastruktury społecznej istotne z punktu widzenia pomocy i integracji społecznej.

2.1 Zasoby komunalne

Ważnym elementem opisywanej infrastruktury jest mieszkalnictwo komunalne oraz socjalne stanowiące zasoby gmin. W 2015 roku w zasobach pomorskich gmin było w sumie 54.489 lokali komunalnych, tym samym zasób ten zmniejszył się o 730 mieszkań w stosunku do roku 2014. Wzrosła z kolei liczba mieszkań socjalnych, wyniosła ona w sumie 5.257 lokali i była ona wyższa niż w roku wcześniejszym o 369. W ubiegłym roku złożono 4.315 wniosków o przyznanie lokalu komunalnego, natomiast na przyznanie mieszkania socjalnego oczekiwało 6.311 osób.

Tabela 4. Zasoby komunalne. Dane o infrastrukturze społecznej z OZPS

lp.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		rok oceny 2015	rok po ocenie	
		rok 2013	rok 2014			
1.	Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	56 696	55 219	54 489	53 580	↓
2.	Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy	4 470	4 762	4 315	4 781	↑
3.	w tym z wiersza 1: Liczba mieszkań socjalnych (lokali)	4 527	4 888	5 257	5 604	↑
4.	Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne	5 287	6 119	6 311	6 637	↑
5.	Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	1 622	1 949	2 084	2 205	↑

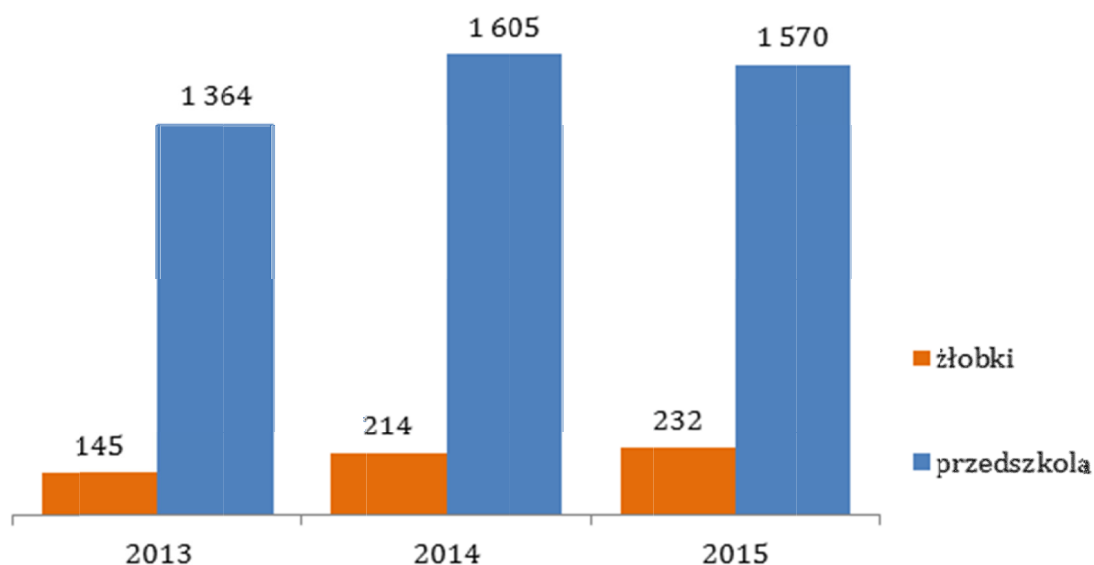
Źródło: OZPS, opracowanie własne

- ↑ prognozowany wzrost
- ↓ prognozowany spadek
- ☒ sytuacja bez zmian

2.2 Przedszkola i żłobki, oraz kluby dla dzieci i młodzieży

Odnotowano spadek liczby przedszkoli (wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach. W ubiegłym roku funkcjonowało 1 570 przedszkoli, czyli w sumie o 35 mniej w stosunku do roku 2014. W roku oceny odnotowano wzrost liczby żłobków o 18 nowych placówek w stosunku do roku wcześniejszego. W sumie funkcjonowały 232 żłobki.

Wykres 5. Liczba żłobków i przedszkoli

Źródło: OZPS, opracowanie własne

W 2015 wzrosła liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży z 927 w roku 2014 do 981 w roku oceny. Zwiększyła się również zasób placówek świadczących usługi społeczne skierowane do osób starszych.

Tabela 5. Przedszkola i żłobki, oraz kluby dla dzieci i młodzieży. Dane o infrastrukturze społecznej z OZPS

lp.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		rok oceny 2015	rok po ocenie	
		rok 2013	rok 2014			
1.	Liczba żłobków (żłobki, kluby dziecięce, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	145	214	232	231	↓
2.	Liczba opiekunów dziennych do dzieci	31	50	47	53	↑
3.	Liczba miejsc w żłobkach (żłobki, kluby dziecięce, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	3 596	4 834	5 421	5 614	↑
4.	Liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w żłobku (żłobek, klub dziecięcy, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	1 760	2 691	3 118	3 421	↑
Powody nie przyznania miejsca w żłobku						
5.	brak wolnych miejsc	84	87	161	160	↓
6.	brak żłobków	0	0	2	2	☒
7.	rodzice/opiekunowie nie pracują	6	18	0	0	☒
8.	meldunek dziecka poza gminą	1	2	0	0	☒
9.	inne - niespełnienie innych wymogów formalnych	0	7	0	0	☒

lp.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		rok oceny 2015	rok po ocenie	
		rok 2013	rok 2014			
10.	Liczba przedszkoli (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)	1 364	1 605	1 570	1 551	↓
11.	Liczba miejsc w przedszkolach (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)	74 393	75 190	74 976	75 615	↑
12.	Liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w przedszkolu wg złożonych wniosków	1 846	1 728	804	1 784	↑
13.	brak wolnych miejsc	139	92	193	183	↓
14.	wiek dziecka	0	20	2	0	↓
15.	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży - ogółem	880	927	981	963	↓
Z tego z wiersza 15: (wiersze "Przyszkolne" i "Pozaszkolne")						
16.	Przyszkolne	392	383	419	395	↓
17.	Pozaszkolne	488	544	562	568	↑

Źródło: OZPS, opracowanie własne

↑ prognozowany wzrost

↓ prognozowany spadek

☒ sytuacja bez zmian

Tabela 6. Dane o infrastrukturze społecznej z OZPS - inne

lp.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		rok oceny 2015	rok po ocenie	
		rok 2013	rok 2014			
1.	Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	257	291	331	341	↑
2.	Liczba hospicjów	17	19	19	19	☒
3.	Liczba ośrodków dla cudzoziemców	0	0	0	0	☒

Źródło: OZPS, opracowanie własne

↑ prognozowany wzrost

↓ prognozowany spadek

☒ sytuacja bez zmian

3. EKONOMIA SPOŁECZNA

Systemowe działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej podejmowane są w województwie pomorskim od roku 2011, kiedy to przystąpiono do diagnozy społeczno-gospodarczej województwa pod kątem ekonomii społecznej i rozpoczęto prace nad *Planem działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie pomorskim na lata 2011-2013*. W oparciu o powyższy Plan rozpoczął się proces budowania systemu wsparcia podmiotów ekonomii społecznej i jej otoczenia. W 2013 r. powołane zostały w województwie dwa Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej – jeden z siedzibą w Słupsku, drugi w Gdańsku.

Po zakończeniu realizacji ww. Planu rozpoczął się proces programowania działań w zakresie rozwoju ekonomii społecznej w perspektywie finansowej 2014-2020. Dokumentem o charakterze operacyjnym, wskazującym potrzeby podmiotów ekonomii społecznej jest Wojewódzki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2014-2020

W 2015 roku został powołany uchwałą 598/51/15 Pomorski Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej. Pełni on funkcję doradczo-opiniującą Zarządu Województwa Pomorskiego działań podejmowanych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w województwie pomorskim. Komitet zajmuje się również współpracą w zakresie organizacji i wdrażania przedsięwzięć zaplanowanych w ramach Wojewódzkiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2014-2020, w tym: współpracą z innymi organizacjami tworzącymi sieci współpracy instytucji z obszaru ekonomii społecznej, integracji i pomocy społecznej, przedsiębiorczości na poziomie regionalnym oraz krajowym, współpracą w zakresie planowania i wdrażania inicjatyw edukacyjnych dotyczących ekonomii społecznej, monitorowaniem i upowszechnianiem pomorskich dobrych praktyk oraz w opracowywaniu i konsultowaniu dokumentów strategicznych dotyczących przedsiębiorczości społecznej.

Województwo pomorskie kreując politykę społeczną od lat wspiera samorządy lokalne oraz organizacje pozarządowe w powoływaniu i wzmacnianiu podmiotów sfery ekonomii społecznej. Ich różnorodność oraz lokalizacja determinuje konieczność permanentnego budowania sieci współpracy i zacieśniania relacji pomiędzy nimi celem zwiększania zatrudnialności i ograniczania liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Tabela 7. Dane o podmiotach ekonomii społecznej

WYSZCZEGÓLNIENIE	2013	2014	2015
Centra Integracji Społecznej	10	13	15
Kluby Integracji Społecznej	7	9	10
Zakłady Aktywności Zawodowej	2	2	2
Spółdzielnie socjalne zarejestrowane w KRS	32	65	73
Organizacje pozarządowe (ok. 10 % prowadzi działalność gospodarczą)	6 285	6 886	7 296

Źródło: OZPS, opracowanie własne

3.1. Centra Integracji Społecznej

Centrum Integracji Społecznej to instytucja realizująca specjalistyczny program pracy z osobami wykluczonymi społecznie lub zagrożonymi wykluczeniem. Zgodnie z Ustawą o zatrudnieniu socjalnym przełamywanie izolacji społecznej i zawodowej odbywa się przy zastosowaniu form reintegracji zawodowej i społecznej. Odbudowywanie i podtrzymywanie u osób wykluczonych społecznie, zdolności do samodzielnego i efektywnego pełnienia ról społecznych oraz samodzielnego poruszania się po rynku pracy, powinno prowadzić do zatrudnienia w różnych formach: u pracodawcy, samozatrudnienia - praca na własny rachunek lub w spółdzielni socjalnej.

Aktualnie w województwie pomorskim funkcjonuje **16** Centrów Integracji Społecznej. W roku 2015 reintegrację społeczno - zawodową w pomorskich CIS rozpoczęło 429 osób. Łącznie w zajęciach prowadzonych przez CIS uczestniczyło 586 osób, z tego 379 osób ukończyło je z powodzeniem.

Tabela 8. Struktura uczestników CIS w latach 2013-2015

	osoby, które rozpoczęły zajęcia w latach			osoby, które ukończyły zajęcia w latach:		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
uczestnicy zajęć ogółem	331	540	429	255	267	379
kobiety	227	354	284	165	202	249
osoby bezdomne	12	27	9	6	8	12
osoby uzależnione od alkoholu	22	31	28	10	13	19
osoby uzależnione od narkotyków lub innych środków odurzających	3	3	4	2	1	2
osoby chore psychicznie	5	7	9	2	0	7
osoby długotrwale bezrobotne	119	254	228	109	95	183
osoby zwalniane z zakładów karnych mające trudności w integracji ze środowiskiem	9	14	8	4	2	5
uchodźcy realizujący indywidualny program integracji	0	0	3	0	0	0
osoby niepełnosprawne	85	101	78	57	76	72
inni	79	128	85	72	86	52

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna - Sprawozdanie Centrum Integracji Społecznej

W roku 2015 pomorskie Centra Integracji Społecznej uzyskały przychody w wysokości 5.899 tys. zł. Na rok bieżący przychody planowane są na poziomie 7.207 tys. zł. Z działalności własnej Centra Integracji Społecznej uzyskały w sumie przychód w wysokości 509,85 tys. zł. W 2015 roku z budżetu samorządu województwa pomorskie Centra Integracji Społecznej uzyskały przychód w wysokości 327 tys. zł.

Tabela 9. Przychody CIS w latach 2013 - 2015

WYSZCZEGÓLNIENIE	Przychody w tys. zł			Plan przychodów w roku 2016
	2013	2014	2015	
Przychody ogółem	3 522,09	5 887,03	5 899,87	7 207,80
z budżetu gminy	541,20	537,23	871,93	917,07
z budżetu województwa	0,00	806,00	327,70	230,00
z Funduszu Pracy	730,16	1 499,05	2 480,91	2 667,24
z PFRON	29,90	18,75	42,10	74,00
z własnej działalności	848,21	110,86	509,85	658,40
z innych źródeł	1 372,62	2 915,14	1 667,38	2 661,09

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna - Sprawozdanie Centrum Integracji Społecznej

3.2. Warsztaty Terapii Zajęciowej

Warsztat jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówką stwarzającą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.

Aktualnie w województwie pomorskim funkcjonuje 47 Warsztatów Terapii Zajęciowej. Łącznie uczestnikami warsztatów jest 1 460 osób. Warsztaty funkcjonują w większości pomorskich powiatów, brak ich jest jedynie w Sopocie oraz w powiecie słupskim. Najwięcej tego typu placówek funkcjonuje w Gdańsku, gdzie w 6 Warsztatach Terapii Zajęciowej uczestniczy w sumie 227 osób.

Tabela 10. Warsztaty Terapii Zajęciowej oraz liczba uczestników wg. powiatów

Lp.	Powiat	Liczba WTZ	Liczba uczestników zajęć
1	bytowski	1	30
2	chojnicki	3	95
3	człuchowski	1	40
4	Gdańsk	6	227
5	gdański	4	95
6	Gdynia	4	133
7	kartuski	3	85
8	kościerski	1	30
9	kwidzyński	2	89
10	lęborski	1	30
11	malborski	2	40
12	nowodworski	3	66
13	pucki	1	50
14	Słupsk	2	94
15	słupski	0	0

Lp.	Powiat	Liczba WTZ	Liczba uczestników zajęć
16	Sopot	0	0
17	starogardzki	4	105
18	sztumski	2	51
19	tczewski	3	80
20	wejherowski	4	120
	RAZEM	47	1460

Źródło: OZPS

3.3. Zakłady Aktywności Zawodowej

Zakład Aktywności Zawodowej tworzy możliwości rozwoju zawodowego i społecznego osób niepełnosprawnych i przeciwdziała marginalizacji i wykluczeniu społecznemu tych osób. Praca w ZAZ stanowi dla osób niepełnosprawnych nie tylko źródło utrzymania, lecz przede wszystkim sposób rehabilitacji i integracji ze społeczeństwem. Statutowym zadaniem ZAZ jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych. Program przysposobienia społeczno – zawodowego obejmuje dwa obszary: strefę rehabilitacyjno – społeczną oraz gospodarczo- zawodową.

Obecnie w województwie pomorskim funkcjonują dwa Zakłady Aktywności Zawodowej, w Sztumie i w Czarnem.

3.4. Spółdzielnie socjalne

Spółdzielnie socjalne działają na podstawie ustawy z 2006 roku o spółdzielniach socjalnych, gdzie wskazano, iż ich głównym celem jest przywrócenie na rynek pracy, przez prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, osób o niskiej zatrudnialności oraz umożliwienie osobom bezrobotnym aktywizacji zawodowej. Spółdzielnia socjalna to podmiot gospodarczy, łączący w sobie cechy przedsiębiorstwa oraz organizacji pozarządowej. Cechą odróżniającą spółdzielnię socjalną od spółki jest przede wszystkim pierwszeństwo celów społecznych nad maksymalizacją zysku.

W 2015 roku liczba spółdzielni socjalnych w województwie wzrosła o 12% (z 65 w styczniu 2015 roku do 73 w lutym 2016 roku). Pomimo wzrostu, wartość ta odbiega w dalszym ciągu od przeciętnej liczby spółdzielni w skali innych województw. W styczniu 2015 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym zarejestrowanych było na terenie całego kraju 1314 spółdzielni socjalnych, w ciągu roku liczba ich wzrosła do 1379.

Tabela 11. Liczba zarejestrowanych spółdzielni socjalnych w województwach

Lp.	liczba zarejestrowanych spółdzielni socjalnych					
	w województwie			w wybranych miastach		
	stan na dzień:	18 II 2015	8 I 2016	stan na dzień:	18 II 2015	8 I 2016
1	dolnośląskie	78	85	Wrocław	18	21
2	kujawsko-pomorskie	66	68	Bydgoszcz	12	12
				Toruń	3	3

Lp.	liczba zarejestrowanych spółdzielni socjalnych					
	w województwie			w wybranych miastach		
3	lubelskie	88	91	Lublin	10	10
4	lubuskie	53	54	Gorzów Wielkopolski	4	4
				Zielona Góra	11	11
5	łódzkie	84	84	Łódź	47	48
6	małopolskie	91	98	Kraków	47	48
7	mazowieckie	122	134	Warszawa	49	55
8	opolskie	38	39	Opole	4	4
9	podkarpackie	97	100	Rzeszów	8	8
10	podlaskie	49	51	Białystok	13	14
11	pomorskie	65	73	Gdańsk	8	8
12	śląskie	114	117	Katowice	13	14
13	świętokrzyskie	48	50	Kielce	11	11
14	warmińsko-mazurskie	96	101	Olsztyn	26	27
15	wielkopolskie	161	168	Poznań	38	39
16	zachodniopomorskie	64	66	Szczecin	8	8
		1314	1379			
				330	345	

Źródło: <https://ems.ms.gov.pl/>

Spśród wszystkich spółdzielni socjalnych zarejestrowanych w województwie pomorskim 11% funkcjonuje w Gdańsku. Zmniejszyła się liczba powiatów, w których nie funkcjonuje żadna spółdzielnia socjalna. W styczniu 2014 roku takich powiatów było siedem, natomiast w styczniu 2016 pozostał jeden. Wzrosła liczba spółdzielni socjalnych w powiecie wejherowskim, starogardzkim,

Tabela 12. Liczba zarejestrowanych spółdzielni socjalnych w powiatach

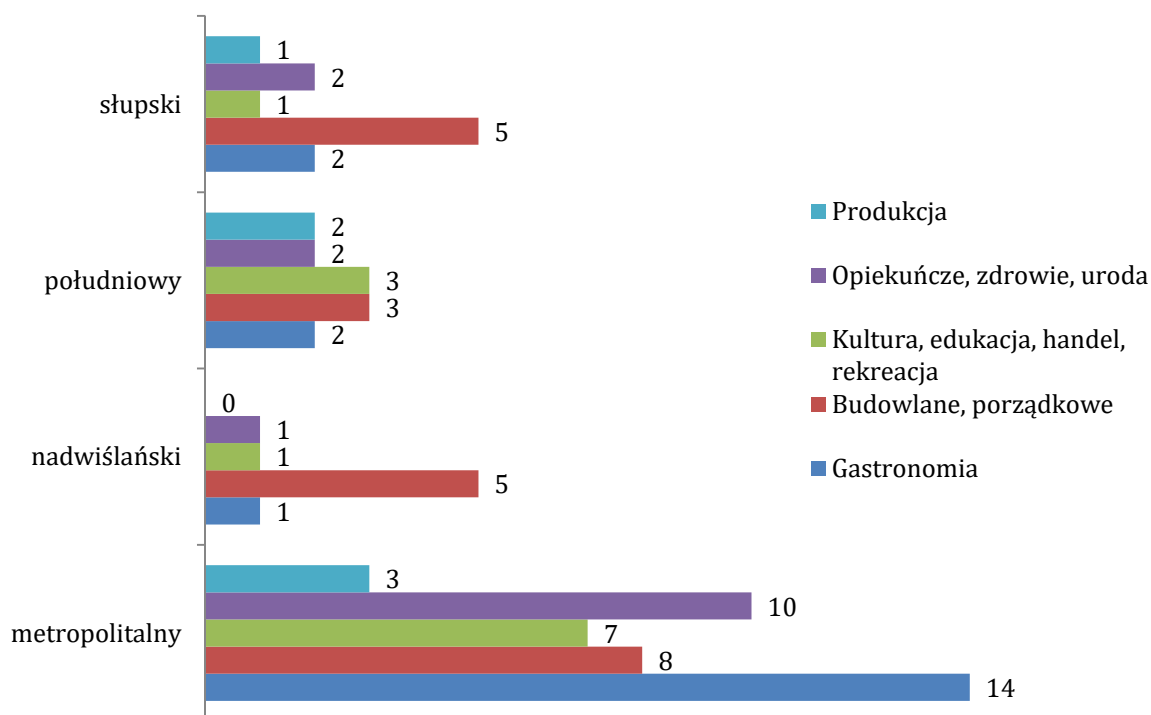
Lp.	liczba zarejestrowanych spółdzielni socjalnych			
	w powiatach	15 I 2014	18 II 2015	8 I 2016
1.	bytowski	1	4	4
2.	chojnicki	5	7	7
3.	człuchowski	0	2	2
4.	Gdańsk	4	8	9
5.	gdański	0	1	1
6.	Gdynia	6	8	9
7.	kartuski	4	8	9
8.	kościerski	1	3	3
9.	kwidzyński	4	4	4
10.	lęborski	0	0	0

Lp.	liczba zarejestrowanych spółdzielni socjalnych			
	w powiatach	15 I 2014	18 II 2015	8 I 2016
11.	malborski	0	1	1
12.	nowodworski	1	3	3
13.	pucki	0	1	2
14.	Słupsk	1	2	4
15.	słupski	2	4	3
16.	Sopot	1	4	4
17.	starogardzki	0	0	1
18.	sztumski	0	1	1
19.	tczewski	1	1	1
20.	wejherowski	2	3	5
		33	65	73

Źródło: ems.ms.gov.pl/

Wśród pomorskich spółdzielni socjalnych najchętniej prowadzonym profilem działalności są usługi budowlane i porządkowe (21 spółdzielni), gastronomiczne (19 spółdzielni) oraz opiekuńcze, i rehabilitacyjne (15 spółdzielni). Najslabiej reprezentowanym profilem działalności jest produkcja (6 spółdzielni), przy czym w jednym z subregionów produkcją nie zajmuje się żadna spośród 8 funkcjonujących tam spółdzielni. Najczęściej występującym rodzajem jest produkcja świec, ponadto pamiątek, dekorów, piwa, wina.

Wykres 6. Profile działalności spółdzielni socjalnych

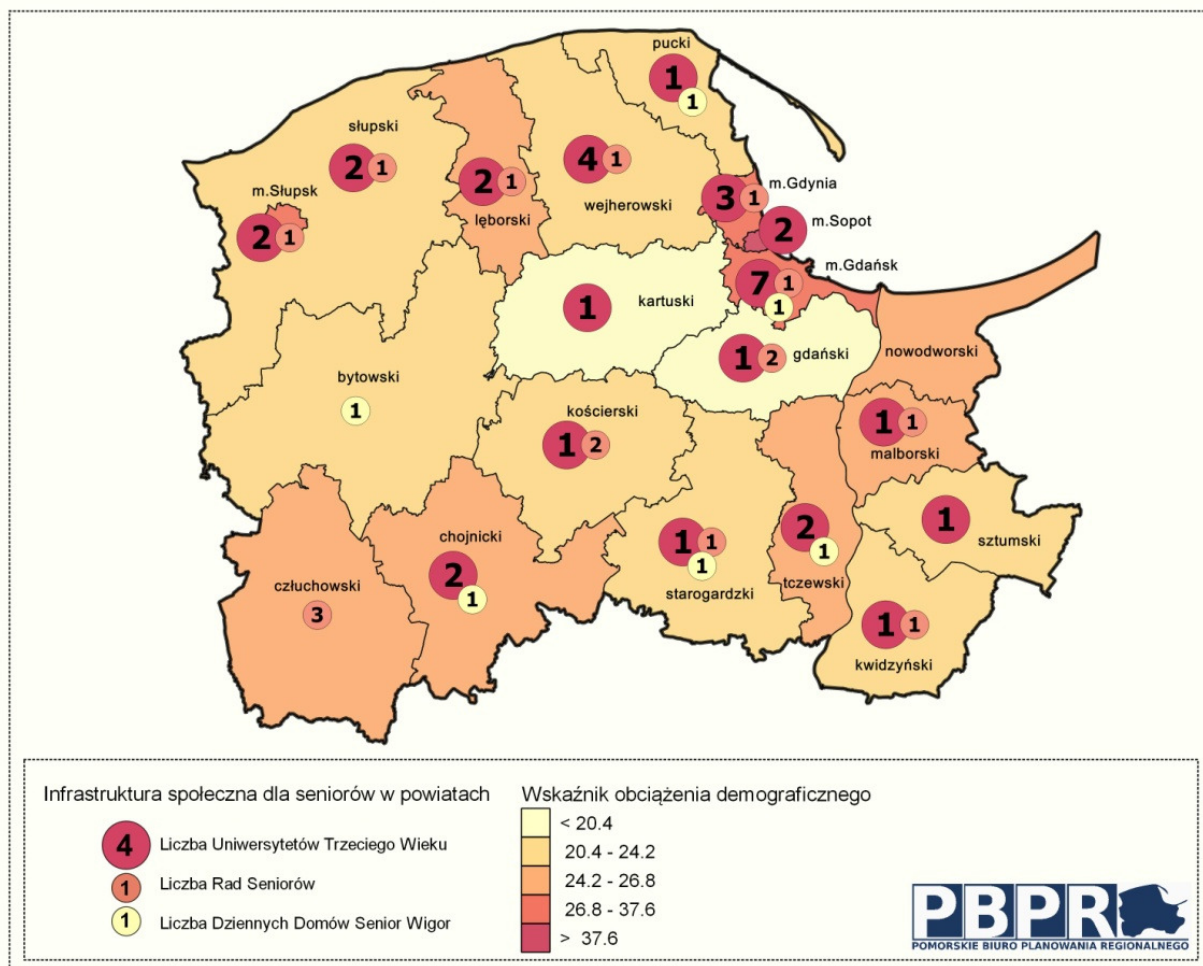
Źródło: Opracowanie własne

4. SENIORZY

Pomimo najwyższego poziomu przyrostu naturalnego w kraju, również województwo pomorskie dotyka problem rosnącego zjawiska starzenia się społeczeństwa. 17,7 % mieszkańców osiągnęło wiek poprodukcyjny. Nie oznacza to zakończenia aktywności zawodowej. Wsparcia wymagają również alternatywne dla zatrudnienia formy aktywności, w szczególności (edukacyjne, kulturalne, sportowe). Aktywne uczestnictwo osób starszych w życiu społeczności zwiększa szansę uniknięcia samotności, izolacji społecznej i wykluczenia.

Aktywność osób starszych w województwie pomorskim wydaje się stosunkowo wysoka na tle kraju, o czym może świadczyć znaczna liczba Uniwersytetów Trzeciego Wieku (34), Dziennych Domów Senior – Wigor, Rad Seniorów oraz Klubów i miejsc spotkań dla seniorów (331). Liczba takich klubów systematycznie wzrasta od 257 w roku 2013 do planowanych 341 w roku 2016.

Mapa 1. Infrastruktura społeczna dla Seniorów

Źródło: Opracowanie własne

4.1. Uniwersytety Trzeciego Wieku

Uniwersytety Trzeciego Wieku pełnią rolę ważnych centrów kulturalno-edukacyjnych dla osób starszych. Umożliwiają seniorom nie tylko aktualizację wiedzy i zdobywanie nowych umiejętności, ale także aktywne uczestnictwo w życiu

społeczności lokalnych. UTW stają się coraz bardziej powszechną formą aktywizacji seniorów. Funkcjonują trzy typy Uniwersytetów Trzeciego Wieku:

- działające w strukturach wyższej uczelni,
- powołane przez organizacje pozarządowe,
- działające przy domach kultury, bibliotekach.

Obecnie w województwie pomorskim działają 34 UTW. Jedynie w 3 powiatach (bytowski, człuchowski i nowodworski) nie aktywizuje seniorów żadna tego typu instytucja. Działania UTW można podzielić na związane z ofertą dydaktyczną i pozostałe. Oferta dydaktyczna ma formę wykładów lub innych zajęć (grupy, warsztaty, kursy, koła zainteresowań). Różnorodność tematyczna zajęć jest znaczna: pewne tematy powtarzają się na wielu uniwersytetach ale niektóre są specyficzne. Ponadto uniwersytety organizują imprezy i wydarzenia. Najpopularniejszymi tematami wykładów są: medycyna i zdrowie. Powszechne są również: historia, turystyka, geografia i wiedza o religii i kulturze, literatura, psychologia.

Zajęcia inne niż wykłady odbywają się na prawie wszystkich UTW i w przeciwieństwie do wykładów aktywnie angażują słuchaczy. Zajęcia są regularne (np. cotygodniowe) lub cyklicznie (np. kilka spotkań na dany temat), uczestniczy w nich mniejsza liczba słuchaczy niż w wykładach. Niektóre z zajęć są dodatkowo płatne. Nadal najbardziej popularne są kursy komputerowe i językowe, ponadto zajęcia sportowe i ruchowe, sekcje plastyczne i turystyczne. Sport i turystyka, a także zajęcia artystyczne to mocne strony wielu uniwersytetów. Z dużym zainteresowaniem spotyka się praktyczne poradnictwo – zajęcia prowadzone przez praktyków i specjalistów, np. prawnika, notariusza, policjanta, farmaceutę, rzecznika praw konsumentów, Często instytucje publiczne (policja, straż miejska,) dbając o bezpieczeństwo seniorów, organizują w UTW prelekcje / prezentacje np. jak uniknąć oszustw „na wnuczka” oraz szkolenia z samoobrony, czy na temat niechcianych zakupów, zawierania pochopnie umów bez czytania treści ze zrozumieniem.

Tabela 13. Liczba Uniwersytetów Trzeciego wieku w powiatach

Lp.	powiat	Liczba UTW
1.	bytowski	0
2.	chojnicki	2
3.	czyłuchowski	0
4.	Gdańsk	7
5.	gdański	1
6.	Gdynia	3
7.	kartuski	1
8.	kościerski	1
9.	kwidzyński	1
10.	łęborski	2
11.	malborski	1
12.	nowodworski	0
13.	pucki	1

Lp.	powiat	Liczba UTW
14.	Słupsk	2
15.	słupski	2
16.	Sopot	2
17.	starogardzki	1
18.	sztumski	1
19.	tczewski	2
20.	wejherowski	4
Razem		34

Źródło: Opracowanie własne

4.2. Rady Seniorów

W grudniu 2013 roku do ustawy o samorządzie gminnym wprowadzono zapis pozwalający na tworzenie Rad Seniorów. Wprawdzie Rady Seniorów (Rady ds. Seniorów) funkcjonowały w już wcześniej, ale nie były osadzone w obowiązujących przepisach prawa. Zgodnie z treścią dodanego art 5c „*gmina sprzyja solidarności międzypokoleniowej oraz tworzy warunki do pobudzania aktywności obywatelskiej osób starszych w społeczności lokalnej.*” Zapis ten odnosi się bezpośrednio do jednego z priorytetów Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020, którym jest zwiększenie zaangażowania osób starszych w życie społeczności lokalnych i sprawy kraju oraz wzrost roli osób starszych w rozwiązywaniu problemów społecznych. Rady seniorów, zgodnie z ustawą mogą powstawać z inicjatywy własnej Rady Gminy lub też „*na wniosek zainteresowanych środowisk*”. Mają one charakter konsultacyjny, doradczy i inicjatywny.

Spośród 16 działających w województwie pomorskim Rad Seniorów 14 zostało powołanych uchwałą Rady Gminy na podstawie art. 5c ustawy o samorządzie gminnym. Statuty tych Rad oraz akty powołujące są opublikowane w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego. Pozostałe dwie Rady zostały powołane Zarządzeniem na podstawie art 5 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz art. 30.1 ustawy o samorządzie gminnym.

Niewątpliwym liderem zakresie obywatelskości seniorów jest powiat człuchowski. W powiecie tym 50 % samorządów gminnych korzysta ze wsparcia rady seniorów w realizacji polityki senioralnej. Z kolei w żadnej z gmin 8 powiatów (bytowski, chojnicki, kartuski, nowodworski, pucki, sztumski, tczewski oraz w Sopocie) nie funkcjonuje Rada Seniorów, jednakże w kilku trwają prace nad utworzeniem takiego organu. Tabela 14 prezentuje wykaz Rad Seniorów w województwie.

Tabela 14. Rady Seniorów w województwie pomorskim

Lp.	Powiat	Gmina	Nazwa Rady Seniorów
1	czyłuchowski	Czarne	Miejska Rada Seniorów w Czarnem
2	czyłuchowski	Czyłuchów	Miejska Rada Seniorów w Czyłuchowie
3	czyłuchowski	Debrzno	Debrzeńska Rada Seniorów

Lp.	Powiat	Gmina	Nazwa Rady Seniorów
4	Gdańsk	Gdańsk	Gdańska Rada ds. Seniorów
5	gdański	Trąbki Wielkie	Gminna Rada Seniorów w Trąbkach Wielkich
6	gdański	Pruszcz Gdański	Rada Seniorów Miasta Pruszcz Gdański
7	Gdynia	Gdynia	Gdyńska Rada do spraw Seniorów
8	kościerski	Karsin	Gminna Rada Seniorów w Karsinie
9	kościerski	Kościerzyna	Rada Seniorów Miasta Kościerzyna
10	kwidzyński	Kwidzyn	Kwidzyńska Rada Seniorów
11	lęborski	Lębork	Gminna Rada Seniorów w Lęborku
12	malborki	Malbork	Malborska Rada Seniorów
13	Słupsk	Słupsk	Słupska Rada Seniorów
14	słupski	Kobylnica	Kobylnicka Rada Seniorów
15	starogardzki	Starogard Gdański	Rada Seniorów Gminy Miejskiej Starogard Gdański
16	wejherowski	Rumia	Rumska Rada Seniorów

Źródło: Opracowanie własne

4.3. Dienne Domy Senior Wigor

Program Wieloletni „Senior-Wigor” na lata 2015-2020 zakłada powstanie Dziennych Domów „Senior-Wigor”, gdzie seniorzy w ciągu każdego dnia będą mogli znaleźć opiekę, wsparcie, ciekawą i rozbudowaną ofertę spędzenia czasu wolnego, poczucie bezpieczeństwa, a także możliwość korzystania z zajęć usprawniających ich aktywność ruchową i kondycję psychofizyczną. W dziennym domu Senior-WIGOR osoby niepracujące w wieku 60+ mogą spędzić co najmniej 8 godzin dziennie od poniedziałku do piątku. Domy te wyposażone są w pomieszczenia m.in. do: wspólnych spotkań, gotowania, ćwiczeń i relaksu (z biblioteką, sprzętem RTV oraz komputerem z dostępem do internetu). Zapewniony jest także ciepły posiłek.

Na działania programu przeznaczono 370 mln zł, z tego 30 mln zł w 2015r. W pierwszej edycji programu w roku 2015 jednostka samorządu terytorialnego mogła uzyskać jednorazowe wsparcie finansowe na utworzenie takiej placówki do 80 % całkowitych kosztów, ale nie więcej niż 250 tys. zł. Na adaptację budynku przewidziano nie więcej niż 180 tys. zł, natomiast dotację na wyposażenie domu jednorazowo w wysokości nie wyższej niż 70 tys. zł. Z budżetu państwa również sfinansowano 1/3 kosztów utrzymania seniora w domu dziennym, ale nie więcej niż 200 zł miesięcznie.

Spośród 119 samorządów, które otrzymało dofinansowanie na utworzenie Dziennego Domu Senior – Wigor 6 znajduje się w województwie pomorskim. Korzysta z nich 125 seniorów. Dom utworzony przez samorząd powiatu puckiego prowadzi podmiot ekonomii społecznej (Kaszuńska Spółdzielnia Socjalna PRZYSTAŃ). W kolejnej edycji programu, z inicjatywy seniorów, w tym radnych Rad Seniorów planuje ubiegać

się o dofinansowanie większa liczba samorządów. W Tabeli 15 przedstawiono lokalizację Domów Senior Wigor oraz liczbę uczestników.

Tabela 15. Dienne Domy Senior Wigor w województwie pomorskim

Lp	Powiat	Wnioskodawca		Lokalizacja Domu Senior Wigor	Liczba uczestników
		Gmina	Powiat		
1	bytowski	Tuchomie		Tuchomie	15
2	chojnicki	Czersk		Czersk	15
3	Gdańsk	Gdańsk		Gdańsk	30
4	pucki		pucki	Puck	20
5	starogardzki	Skarszewy		Skarszewy	30
6	tczewski	Pelplin		Pelplin	15

Źródło: Opracowanie własne

5. OSOBY I RODZINY, KTÓRYM UDZIELONO WSPARCIA

W rozdziale tym zawarte są informacje o osobach i rodzinach, którym udzielono pomocy społecznej zarówno w formie pieniężnej jak i niepieniężnej. W roku oceny, pomocą i wsparciem (przyznano świadczenia) objętych zostało **109.617** osób. W sumie były to **69.434** rodziny, w których liczba osób wyniosła razem **177.349**. Świadczeń pieniężnych przyznano **61.581**.

Tabela 16. Udzielona pomoc i wsparcie

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2015	Prognozy roku następnego	
		Rok 2013	Rok 2014			
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych i zleconych - ogółem						
1.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie	123 436	115 320	109 617	110 786	↓
2.	Liczba świadczeń pieniężnych	82 235	76 918	61 581	60 680	↓
3.	Liczba świadczeń niepieniężnych	66 227	61 539	59 292	58 608	↓
4.	Liczba rodzin ogółem	77 678	72 872	69 434	68 991	↓
5.	Liczba osób w rodzinach	207 225	190 379	177 349	175 443	↓

Źródło: MPiPS 03R, OZPS, opracowanie własne

- ↑ prognozowany wzrost
- ↓ prognozowany spadek
- ☒ sytuacja bez zmian

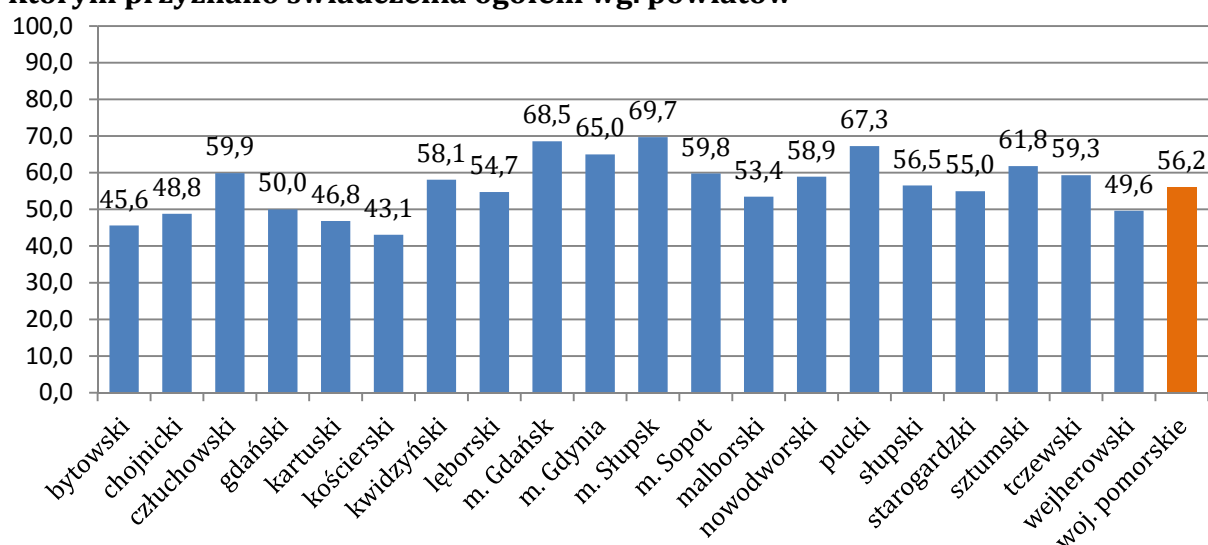
Tabela 17. Liczba osób którym udzielona została pomoc i wsparcie wg. powiatów

powiat	2014	2015
bytowski	5 825	5 542
chojnicki	6 486	6 315
człuchowski	4 546	4 224
Gdańsk	9 651	9 926
gdański	3 943	3 749
Gdynia	5 374	5 281
kartuski	6 587	6 304
kościerski	5 341	5 258
kwidzyński	6 938	6 350
lęborski	5 147	4 747
malborski	4 877	4 511
nowodworski	2 706	2 559
pucki	3 465	3 179
Słupsk	5 448	4 978

powiat	2014	2015
słupski	8 351	7 662
Sopot	1 294	1 216
starogardzki	8 647	8 060
sztumski	3 383	3 240
tczewski	6 856	6 424
wejherowski	10 455	10 092
razem	115 320	109 617

Źródło: MPiPS03R, opracowanie własne

Wykres 7. Odsetek osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w liczbie osób, którym przyznano świadczenia ogółem wg. powiatów

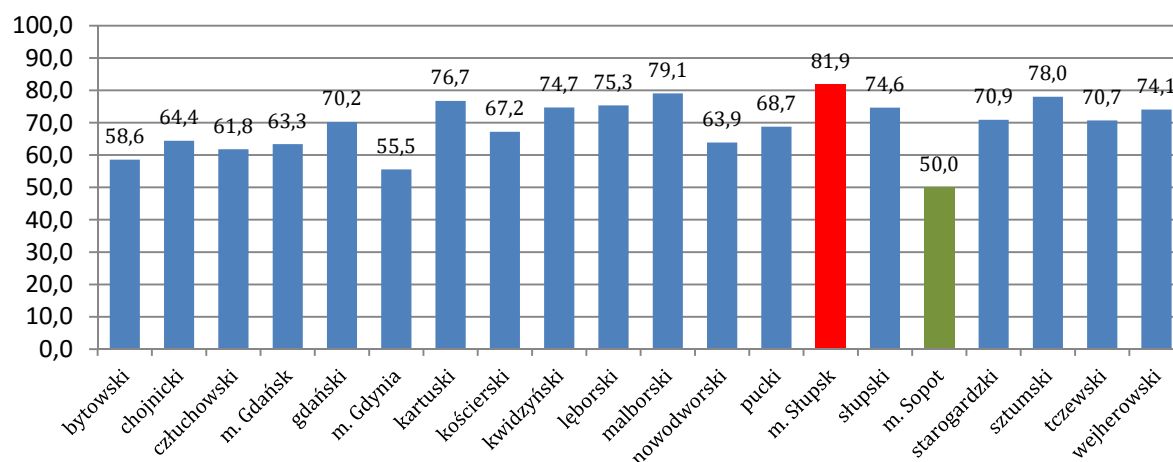
Źródło: MPiPS03R, opracowanie własne

Świadczenia pieniężne w tym między innymi: zasiłki stałe, zasiłki okresowe, oraz zasiłki celowe w 2015 roku zostały przyznane **61.581** beneficjentom pomocy społecznej. Grupa ta stanowiła tym samym 55,2% osób którym przyznano jakiegokolwiek świadczenia. Świadczenia pieniężne wydawane przez OPS/PCPR stanowiły większość przyznawanych świadczeń. W Słupsku, osoby którym przyznano świadczenia pieniężne stanowiły aż 69,7% wszystkich beneficjentów pomocy społecznej. W powiecie kartuskim z kolei odsetek ten wyniósł 46,8%.

5.1. Powody przyznania pomocy

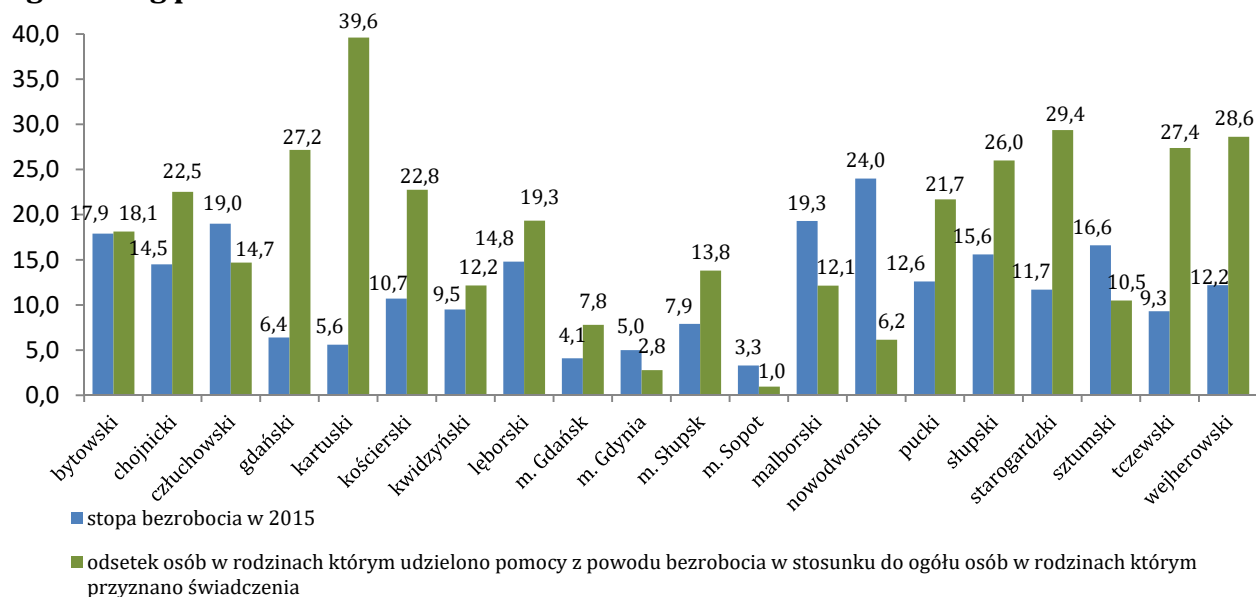
W roku oceny, pomocy społecznej z powodu ubóstwa udzielono 48.186 rodzinom. Rodziny którym przyznano pomoc z tego tytułu stanowiły 69,4 % rodzin beneficjentów. 30.233 rodzinom przyznano pomoc społeczną z powodu bezrobocia. Z powodu niepełnosprawności pomocy udzielono 32.573 rodzinom.

Wykres 8. Odsetek osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia z powodu ubóstwa w liczbie osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia ogółem w podziale na powiaty [%]

Źródło: MPiPS03R, opracowanie własne

Wykres 9. Bezrobocie wśród beneficjentów pomocy społecznej oraz bezrobocie ogółem wg powiatów

Źródło: MPiPS03R, opracowanie własne

Tabela 18. Wybrane powody udzielenia pomocy

Powiat	ubóstwo		bezrobocie		niepełnosprawność	
	liczba rodzin - ogółem	%	liczba rodzin - ogółem	%	liczba rodzin - ogółem	%
bytowski	1948	61,3	1781	56,1	1283	40,4
chojnicki	2278	61,6	2091	56,5	1582	42,7
człuchowski	1663	63,6	1554	59,4	1090	41,7
m. Gdańsk	4741	65,2	1766	24,3	3865	53,1

	ubóstwo		bezrobocie		niepełnosprawność	
Powiat	liczba rodzin - ogółem	%	liczba rodzin - ogółem	%	liczba rodzin - ogółem	%
gdański	1620	69,2	862	36,8	1125	48,1
m. Gdynia	2491	57,4	1041	24,0	2558	59,0
kartuski	2812	76,0	886	23,9	1663	44,9
kościerski	1887	64,4	1160	39,6	1172	40,0
kwidzyński	3006	75,3	2131	53,4	1503	37,7
lęborski	2294	76,1	1377	45,7	1618	53,7
malborski	2017	75,6	1532	57,4	1202	45,1
nowodworski	921	57,3	1028	64,0	547	34,0
pucki	1511	70,3	831	38,7	984	45,8
m. Słupsk	3027	84,0	1786	49,6	2163	60,0
słupski	3474	74,1	2534	54,0	2108	44,9
m. Sopot	551	50,2	177	16,1	610	55,6
starogardzki	3402	72,1	2583	54,7	1906	40,4
sztumski	1418	77,0	1158	62,9	774	42,0
tczewski	2625	68,5	1794	46,8	1810	47,2
wejherowski	4500	73,2	2161	35,1	3010	49,0

Źródło : MPiPS03R, opracowanie własne

Tabela 19. Powody udzielenia pomocy – szczegóły

Tabela 19. Powody udzielenia pomocy społecznej						
WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2015	Prognozy roku następnego		
	Rok 2013	Rok 2014				
Powód udzielenia pomocy i wsparcia: UBÓSTWO						
Liczba rodzin ogółem	1	55 347	51 212	48 186	46 889	↓
Liczba osób ogółem w rodzinach	2	148 331	133 788	123.874	119 686	↓
Powód udzielenia pomocy i wsparcia: BEZROBOCIE						
Liczba rodzin ogółem	3	38 433	34 207	30 233	29 637	↓
Liczba osób ogółem w rodzinach	4	115 488	102 752	89 490	87 903	↓
Powód udzielenia pomocy i wsparcia: NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ						

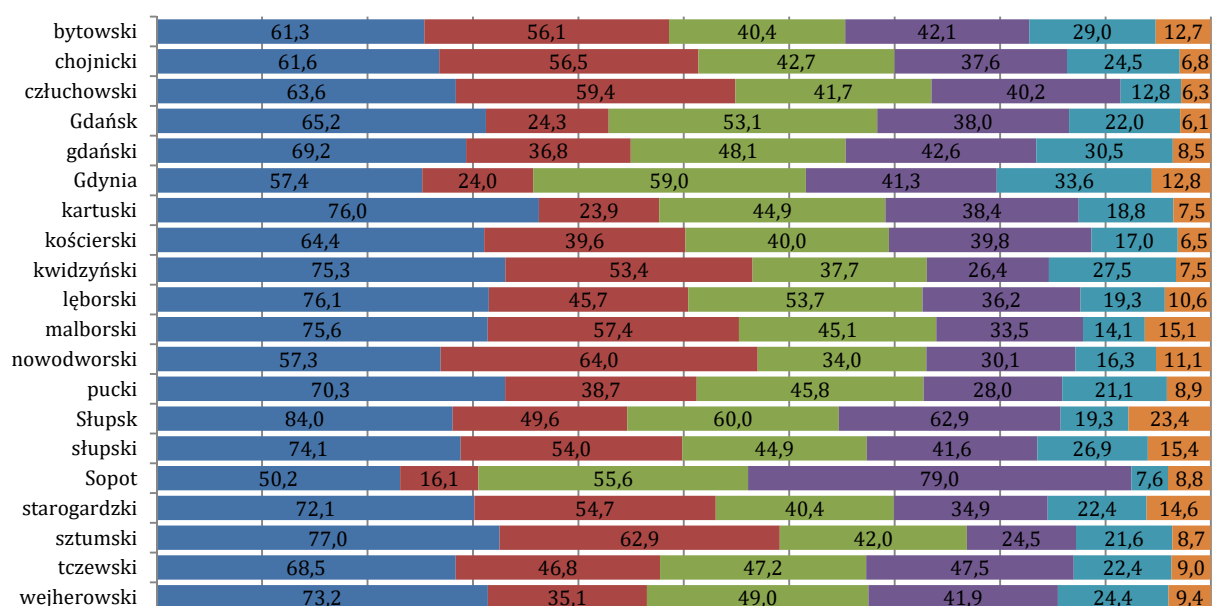
WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie			Rok oceny 2015	Prognozy roku następnego	
	Rok 2013		Rok 2014			
Liczba rodzin ogółem	5	33 182	33 003	32 573	32 222	↓
Liczba osób ogółem w rodzinach	6	72 140	69 827	67 710	67 077	↓
Powód udzielenia pomocy i wsparcia: DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA						
Liczba rodzin ogółem	7	27 776	27 852	27 619	27 272	↓
Liczba osób ogółem w rodzinach	8	62 535	61 429	60 319	58 614	↓
Powód udzielenia pomocy i wsparcia: BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIU GOSPODARSTWA DOMOWEGO						
Liczba rodzin ogółem	9	18 408	16 702	15 755	15 398	↓
Liczba osób ogółem w rodzinach	10	67 763	61 406	56 826	55 593	↓
Powód udzielenia pomocy i wsparcia: ALKOHOLIZM						
Liczba rodzin ogółem	11	7 359	7 259	7 312	7 219	↓
Liczba osób ogółem w rodzinach	12	13 807	13 060	12 737	12 691	↓
Powód udzielenia pomocy i wsparcia: NARKOMANIA						
Liczba rodzin ogółem	13	246	252	316	345	↑
Liczba osób ogółem w rodzinach	14	346	374	477	520	↑
Powód udzielenia pomocy i wsparcia: POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA						
Liczba rodzin ogółem	15	8 487	8 499	8 860	8 757	↓
Powód udzielenia pomocy i wsparcia: POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA w tym: WIELODZIETNOŚĆ						
Liczba rodzin ogółem	16	5 632	6 025	6 359	6 270	↓
Powód udzielenia pomocy i wsparcia: BEZDOMNOŚĆ						
Liczba rodzin ogółem	17	3 688	3 635	3 721	3 695	↓
Liczba osób ogółem w rodzinach	18	4 214	4 141	4 114	4 068	↓
Powód udzielenia pomocy i wsparcia: OPUSZCZENIE ZAKŁADU KARNEGO						

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2015	Prognozy roku następnego		
	Rok 2013	Rok 2014				
Liczba rodzin ogółem	19	1 360	1 224	1 045	1 055	⬆️
Liczba osób ogółem w rodzinach	20	2 152	1 977	1 605	1 636	⬆️
Powód udzielenia pomocy i wsparcia: PRZEMOC W RODZINIE						
Liczba rodzin ogółem	21	1 419	1 477	1 566	2 144	⬇️
Liczba osób ogółem w rodzinach	22	5 140	5 372	5 699	6 935	⬆️
Powód udzielenia pomocy i wsparcia: ZDARZENIA LOSOWE						
Liczba rodzin ogółem	23	254	242	358	328	⬇️
Powód udzielenia pomocy i wsparcia: KLĘSKI ŻYWIOŁOWE I EKOLOGICZNE						
Liczba rodzin ogółem	25	0	0	0	0	🗲️

Źródło : MPiPS03R, opracowanie własne

- ↑ prognozowany wzrost
- ↓ prognozowany spadek
- ☒ sytuacja bez zmian

Wykres 10. Wybrane powody przyznania pomocy. Odsetek rodzin powiatami, którym przyznano pomoc wg. przyczyn

■ ubóstwo ■ bezrobocie ■ niepełnosprawność ■ długotrwała lub ciężka choroba ■ bezradność w sprawach opiek.-wych. ■ alkoholizm

Źródło: MPiPS03R, opracowanie własne

5.2. Usługi pomocy społecznej

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. W ramach realizacji usług opiekuńczych, gminy w województwie pomorskim poniosły wydatki na poziomie 27.206.624 zł. Pomoc została udzielona 6.019 osobom. Ze względu na wielokrotne korzystanie z tej formy pomocy przez poszczególne osoby, łączna liczba udzielonych świadczeń była na poziomie 2.268.393. Wśród ogółu beneficjentów korzystających z usług opiekuńczych, 262 osoby korzystały ze specjalistycznych usług opiekuńczych – w sumie zrealizowano ich – 108.092 na łączną kwotę 1.287.904 zł. Przeciętny koszt jednostkowy usługi opiekuńczej oscylował na poziomie 11,99 zł, zaś specjalistycznej usługi opiekuńczej – 11,91 zł.

Na specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi gminy wydatkowały środki w kwocie 9.650.529 zł. Tego typu świadczeń udzielono w liczbie 423.734 dla 1.244 osób. Przeciętny koszt jednostkowy specjalistycznej usługi opiekuńczej w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi oscylował na poziomie 22,77 zł.

Do pozostałych usług świadczonych przez instytucje pomocy społecznej zalicza się, między innymi, poradnictwo specjalistyczne, pracę socjalną, interwencję kryzysową, kontrakt socjalny, specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Z zebranych danych wynika, że największa liczba osób skorzystała z usług w zakresie pracy socjalnej. Pomoc została udzielona 44.360 rodzinom.

W roku oceny wsparcie w postaci poradnictwa specjalistycznego świadczone 8.732 rodzinom. W roku 2015 podpisano kontrakt socjalny z 2.545 osobami, w tym 292 osoby podpisały kontrakt w Klubie Integracji Społecznej. Ogólna liczba osób z podpisanym kontraktem wynosiło 3.281. Specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznym udzielono 1.244 osobom. Koszt zrealizowanych usług wynosił 9.650.529 zł. Forma pomocy w postaci interwencji kryzysowej świadczona była w 991 rodzinach.

5.3. Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej

W skład świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej wchodzi kilka rodzajów zasiłków, m.in. zasiłek stały, zasiłek okresowy oraz zasiłek celowy.

Zasiłek stały przysługuje:

- pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Zasiłek stały ustala się w wysokości:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej - różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 529 zł miesięcznie;
- w przypadku osoby w rodzinie - różnicy między kryterium dochodowym na osobę w rodzinie a dochodem na osobę w rodzinie.

Kwota zasiłku stałego nie może być niższa niż 30 zł miesięcznie. W przypadku zbiegu uprawnień do zasiłku stałego i renty socjalnej, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania, zasiłek stały nie przysługuje.

W roku 2015 kwota przekazanych zasiłków stałych wyniosła w sumie 81 791 283 zł. W roku oceny ponadto przekazano 29 089 448 zł. na zasiłki okresowe. Na zasiłki celowe przekazano w sumie 43 442 675 zł.

Tabela 20. Świadczenia pieniężne, kwoty w zł.

	2013 r.	2014 r.	Rok oceny 2015 r.	Prognoza 2016 r.
zasiłki stałe	77 683 924 zł	79 774 652 zł	81 791 179 zł	86 646 677 zł
zasiłki okresowe	31 815 393 zł	30 138 937 zł	29 112 764 zł	30 600 820 zł
zasiłki celowe	43 583 899 zł	41 550 790 zł	43 424 218 zł	44 221 001 zł

Źródło: OZPS, opracowanie własne

Kwota zasiłków okresowych w przeważającej części została przeznaczona na zasiłki z tytułu bezrobocia, było to w sumie 21.925.776 zł. Z tytułu długotrwałej choroby przekazano 2 064 669 zł, a z tytułu niepełnosprawności 2 626 427 zł.

Tabela 21. Zasiłki okresowe, kwoty w zł.

Zasiłki okresowe	kwota
z tytułu bezrobocia	21 925 776 zł
z tytułu długotrwałej choroby	2 064 669 zł
z tytułu niepełnosprawności	2 626 427 zł
z tytułu możliwości utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego	65 261 zł

Źródło: OZPS, opracowanie własne

5.4. Świadczenia niepieniężne

W skład świadczeń niepieniężnych z pomocy społecznej wchodzi kilka rodzajów świadczeń, m.in. posiłek, schronienie, ubranie, sprawienie pogrzebu oraz odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej.

Świadczenie niepieniężne w roku oceny, w tym między innymi udzielenie posiłku, schronienia, przekazanie ubrania, sprawienie pogrzebu i inne zostały udzielone 59.292 beneficjentom. Stanowiło to zatem 54 % osób którym przyznano świadczenia w ogóle. Liczba rodzin którym przyznane zostały świadczenia niepieniężne wyniosła 35.760, czyli 51,1% wszystkich którym przyznano świadczenia. Osób w rodzinach którym przyznano świadczenia niepieniężne było razem 118 484.

Tabela 22. Świadczenie niepieniężne – posiłek

	2013	2014	rok oceny 2015	Prognoza 2016
Liczba osób którym przyznano posiłek	54 671	52 057	49 425	49 190
w tym ramach „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”	54 047	50 837	48 781	46 600

Źródło: OZPS, opracowanie własne

Tabela 23. Świadczenie niepieniężne – Liczba osób którym przyznano: schronienie, ubranie, sprawienie pogrzebu

	2013	2014	rok oceny 2015	Prognoza 2016
Schronienie	2 125	1 841	2 321	2 345
Ubranie	411	320	316	325
Sprawienie pogrzebu	291	294	331	388

Źródło: OZPS, opracowanie własne

Tabela 24. Świadczenie niepieniężne – Liczba osób - odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej, indywidualne programy pomocy

	2013	2014	rok oceny 2015	Prognoza 2016
Odpłatność gminy za pobyt w DPS	2 390	2 538	2 661	2 758
Indywidualny program wychodzenia z bezdomności	209	194	177	214

	2013	2014	rok oceny 2015	Prognoza 2016
Indywidualny program zatrudnienia socjalnego	224	403	384	413

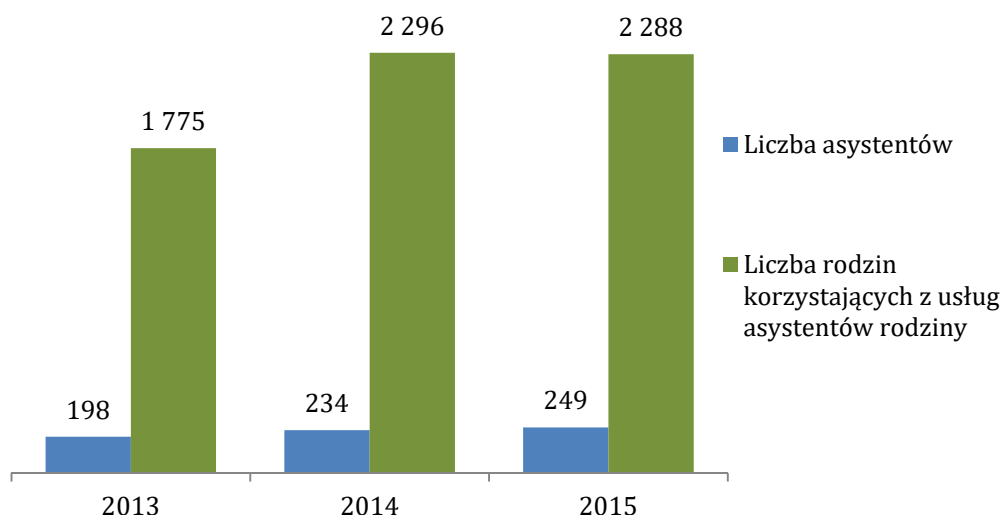
Źródło: OZPS, opracowanie własne

5.5. Rodzinna Piecza Zastępcza

Koordinacja pieczy zastępczej według Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z 9 czerwca 2011 roku (Dz. U. 2011 nr 149 poz. 887) jest jednym z zadań realizowanych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie. Dane dotyczące tego obszaru pomocy społecznej pochodzą zatem, właśnie od sprawozdań przesłanych przez pomorskie PCPR.

W roku oceny w województwie pomorskim, 2.288 rodzin korzystało ze wsparcia 249 Asystentów Rodzin.

Wykres 11. Rodziny korzystające ze wsparcia asystentów rodzin

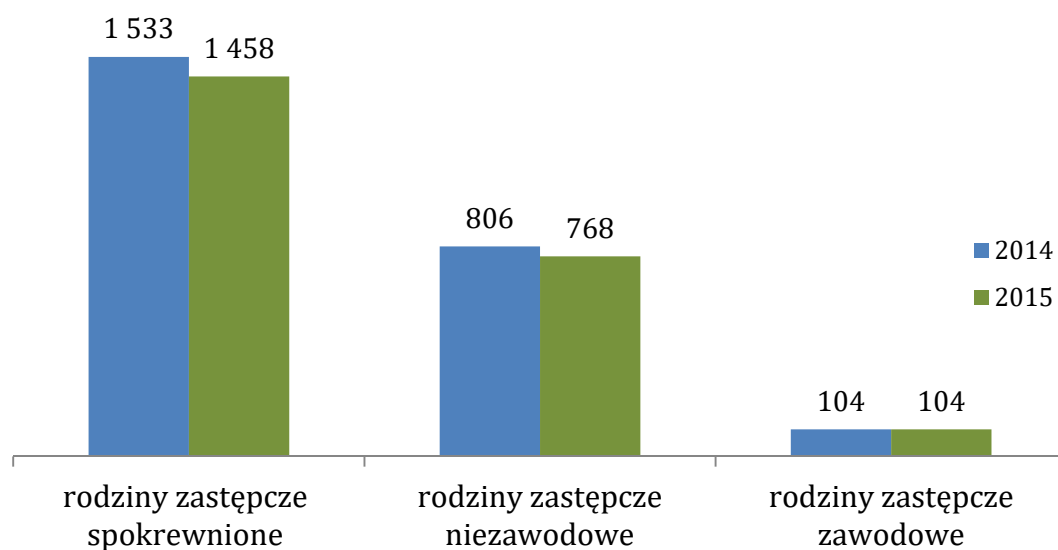

Źródło: CAS WRiSPZ, opracowanie własne

W roku oceny w województwie pomorskim, było w sumie 2.416 rodzin zastępczych. Dla porównania w roku wcześniejszym było ich w sumie 2.522. Prognozuje się, z kolei iż ich liczba w roku 2016 w stosunku do roku oceny może wzrosnąć ma do 2.496 rodzin.

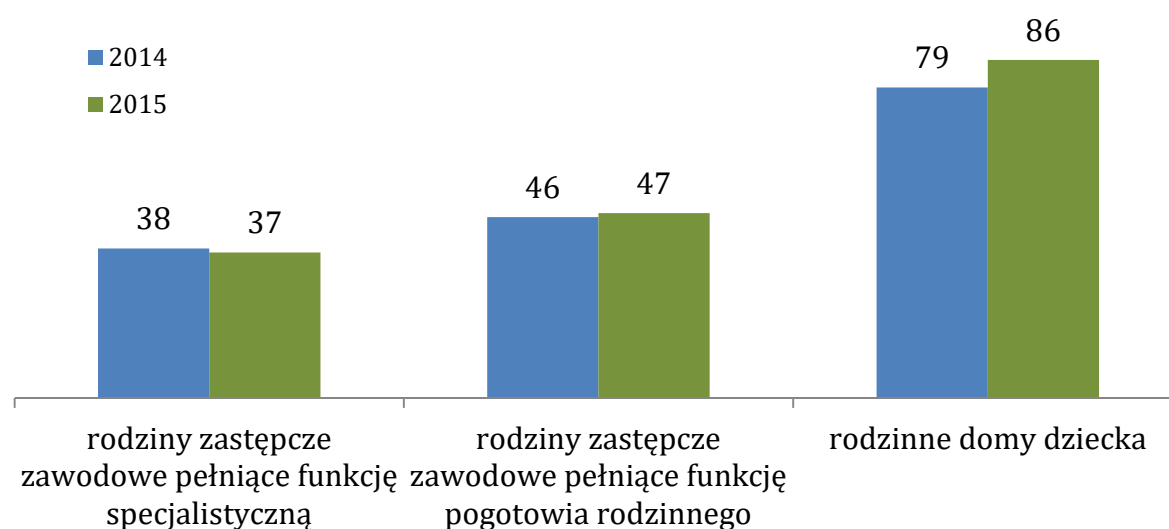
W 2015 roku 1.458 rodzin zastępczych stanowiły rodziny spokrewnione z dzieckiem, 768 stanowiły rodziny niezawodowe, 104 rodziny zawodowe, 47 pełniły funkcję pogotowia rodzinnego, a 37 pełniło funkcję specjalistyczną. Rodzinnych domów dziecka, było w sumie 86.

Wykres 12. Rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe i zawodowe w latach 2014 i 2015

Źródło: OZPS, opracowanie własne

Wykres 13. Rodziny zastępcze specjalistyczne, pełniące funkcję pogotowia rodzinnego i rodzinny dom dziecka w latach 2014 i 2015

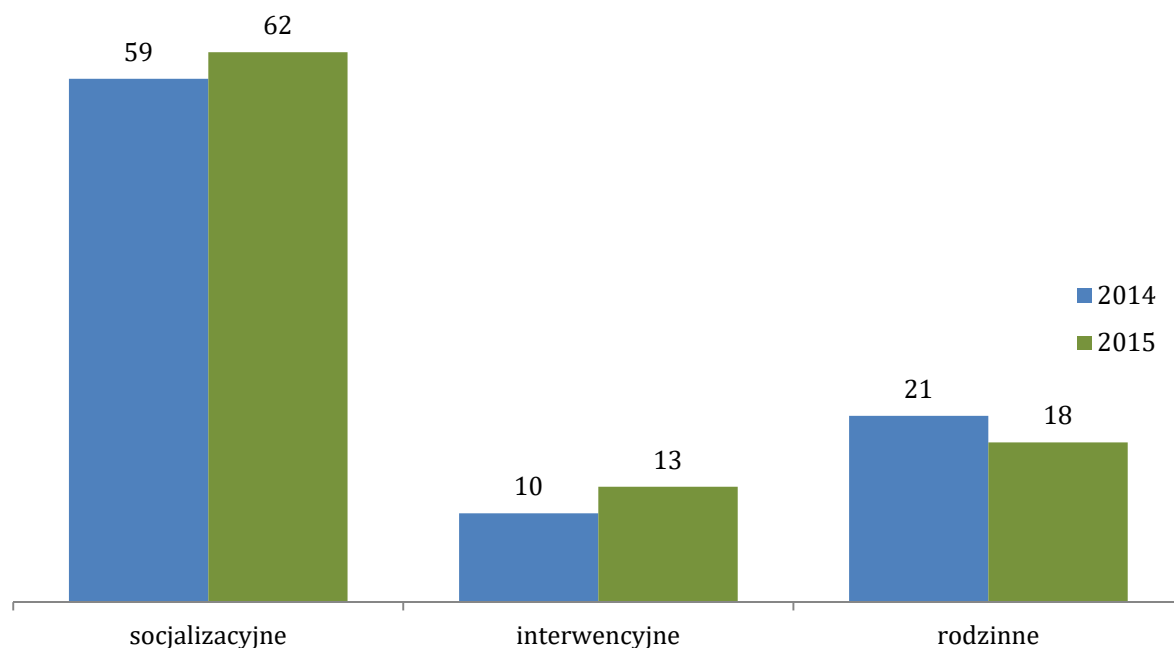

Źródło: OZPS, opracowanie własne

5.6. Instytucjonalna Piecza Zastępcza

W roku oceny na terenie województwa pomorskiego, funkcjonowało w sumie 84 placówek opiekuńczo – wychowawczych, czyli o dwie więcej niż w roku wcześniejszym. Wśród typów placówek, dominują placówki pełniące funkcję socjalizacyjną – 62 placówki w roku oceny. 13 placówek pełniło funkcję interwencyjną a 18 pełniło funkcję rodzinną.

Wykres 14. Instytucjonalna piecza zastępcza. Placówki opiekuńczo - wychowawcze wg. typów, w latach 2014 i 2015

Źródło: OZPS, opracowanie własne

Tabela 25. Liczba dzieci umieszczonych w placówkach

	2012	2013	2014	2015
Placówki opiekuńczo-wychowawcze, z tego pełniące funkcję:	1 329	1 299	1 301	1 136
socjalizacyjną	960	965	990	908
interwencyjną	134	133	133	75
specjalistyczno-terapeutyczną	15	13	13	14
rodzinną	220	188	165	139

Źródło: CAS WRiSPZ, opracowanie własne

Tabela 26. Liczba placówek opiekuńczo - wychowawczych

	2012	2013	2014	2015
Placówki opiekuńczo-wychowawcze, z tego pełniące funkcję:	66	78	82	84
socjalizacyjną	36	52	59	62
interwencyjną	9	7	10	13
specjalistyczno-terapeutyczną	1	1	1	1
rodzinną	26	23	21	18

Źródło: CAS WRiSPZ, opracowanie własne

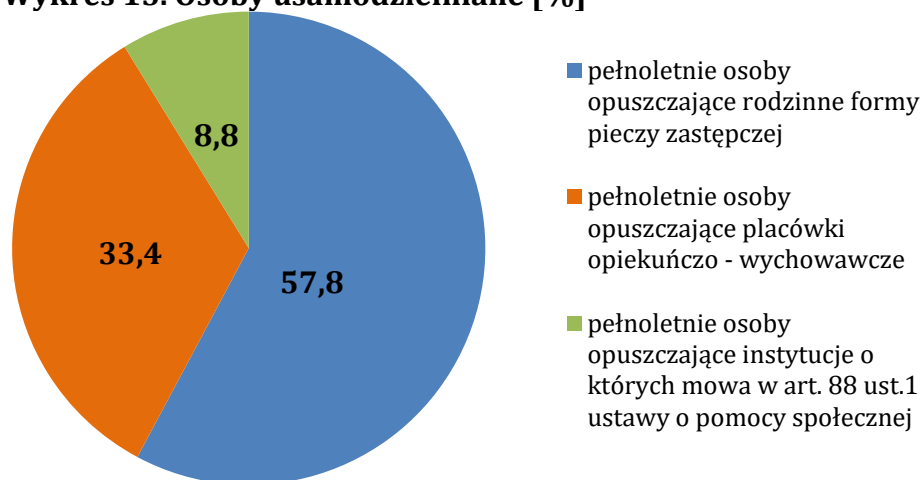
5.7. Usamodzielnienie

W roku oceny 1 622 osób objętych było indywidualnym programem usamodzielnienia. Usamodzielnienie dotyczy osób pełnoletnich, które: opuszczają rodziny zastępcze, opuszczają placówki opiekuńczo – wychowawcze, opuszczają instytucje o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. Młodzież ta uprawniona jest do otrzymania świadczenia pieniężnego w formie:

- pomocy pieniężnej na usamodzielnienie;
- pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki;
- pomocy pieniężnej na zagospodarowanie.

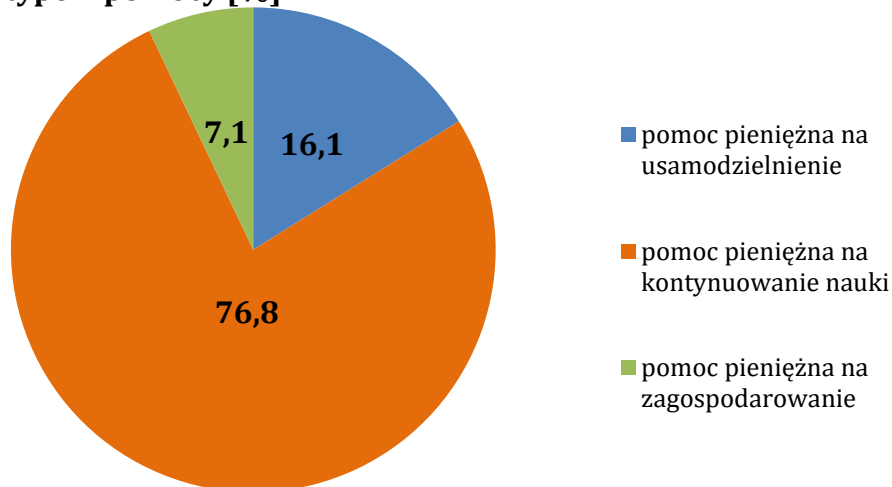
W 2015 roku, liczba osób, usamodzielnionych na wszystkich poziomach wynosiła 1 718 osób, w tym 993 to osoby opuszczające rodziny zastępcze. Łącznie kwota świadczeń wyniosła 5 581 883 zł.

Wykres 15. Osoby usamodzielniane [%]

Źródło: OZPS, opracowanie własne

Wykres 16. Kwoty przeznaczone przez powiaty na usamodzielnianie wg. różnych typów pomocy [%]

Źródło: OZPS, opracowanie własne

Tabela 27. Kwoty w złotych przeznaczane przez powiaty w 2015 na pełnoletnie osoby opuszczające rodzinne formy pieczy zastępczej

rodzaj pomocy	kwoty
pomoc pieniężna na usamodzielnienie	909 633
pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	4 240 789
pomoc pieniężna na zagospodarowanie	325 025

Źródło: OZPS, opracowanie własne

Tabela 28. Kwoty w złotych przeznaczane przez powiaty w 2015 na pełnoletnie osoby opuszczające placówki opiekuńczo – wychowawcze

rodzaj pomocy	kwoty
pomoc pieniężna na usamodzielnienie	423 560
pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	1 979 016
pomoc pieniężna na zagospodarowanie	193 900

Źródło: OZPS, opracowanie własne

Tabela 29. Kwoty w złotych przeznaczane przez powiaty w 2015 na pełnoletnie osoby o których mowa w art. 88 ust.1 ustawy o pomocy społecznej

rodzaj pomocy	kwoty
pomoc pieniężna na usamodzielnienie	79 581
pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	513 084
pomoc pieniężna na zagospodarowanie	100 349

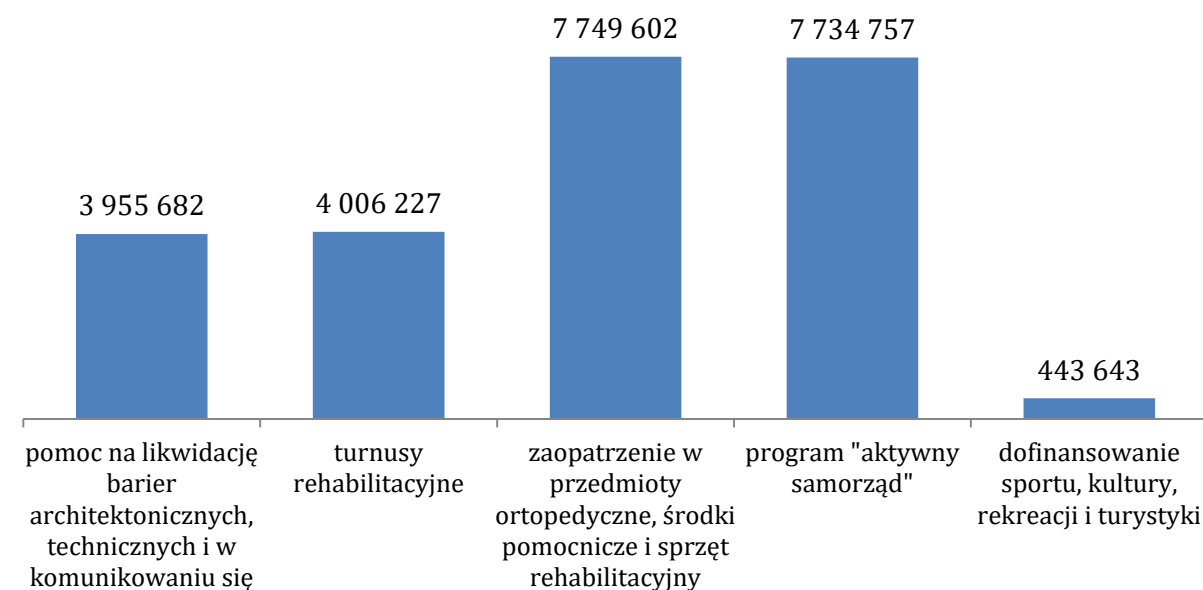
Źródło: OZPS, opracowanie własne

5.8. Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych

W ramach rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych są realizowane zadania pomocowe, takie jak:

- pomoc na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się;
- turnusy rehabilitacyjne;
- zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny;
- program „Aktywny Samorząd”;
- dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki;
- dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika.

Wykres 17. Kwoty w zł. przeznaczone na wybrane elementy rehabilitacji społecznej i zawodowej Osób Niepełnosprawnych

pomoc na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się
turnusy rehabilitacyjne
zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny
program "aktywny samorząd"
dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki

Źródło: OZPS, opracowanie własne

W roku oceny 4 413 osób niepełnosprawnych uzyskało pomoc w formie turnusu rehabilitacyjnego. Wartość dofinansowania na ten cel wyniosła w sumie 4 006 227 zł. Prognozuje się iż w roku 2016 pomoc w takiej formie otrzyma 4 221 osób niepełnosprawnych, a wartość dofinansowania wyniesie 3 954 884 zł.

Tabela 30. Turnusy rehabilitacyjne

	2013	2014	rok oceny 2015	prognoza 2016
Liczba osób, które uzyskały pomoc	3 084	4 177	4 413	4 221
Wartość dofinansowania w złotych	2 450 647 zł	3 281 009 zł	4 006 227 zł	3 954 884 zł

Źródło: OZPS, opracowanie własne

Wartość dofinansowania na zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, zakup środków pomocniczych, czy sprzętu rehabilitacyjnego w zeszłym roku wyniosła 7 749 602 zł. Pomoc w takiej formie uzyskało łącznie 12 206 osób niepełnosprawnych. Prognozuje się iż w 2016 roku liczba osób, które uzyskają pomoc w takiej formie będzie niższa i wyniesie 11 670 osób.

Tabela 31. Zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny

	2013	2014	rok oceny 2015	prognoza 2016
Liczba osób, które uzyskały pomoc	10 597	11 896	12 206	11 670
Wartość dofinansowania w złotych	5 611 638 zł	7 033 323 zł	7 749 602 zł	6 702 786 zł

Źródło: OZPS, opracowanie własne

W ramach rehabilitacji społeczno – zawodowej osób niepełnosprawnych dofinansowano w zeszłym roku 202 imprezy, dla 9 786 osób niepełnosprawnych. Wartość dofinansowania na ten cel wyniosła 443 643 zł.

Tabela 32. Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki

	2013	2014	rok oceny 2015	prognoza 2016
Liczba dofinansowanych imprez	217	213	202	328
Liczba niepełnosprawnych uczestników	11 510	10 978	9 786	11 064
Wartość dofinansowania ogółem w złotych	421 812 zł	598 784 zł	443 643 zł	505 879 zł

Źródło: OZPS, opracowanie własne

W ramach programu „Aktywny Samorząd” - Celem którego jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji udzielono 2 729 świadczeń na kwotę 7 734 757 zł.

Tabela 33. Program „Aktywny Samorząd”

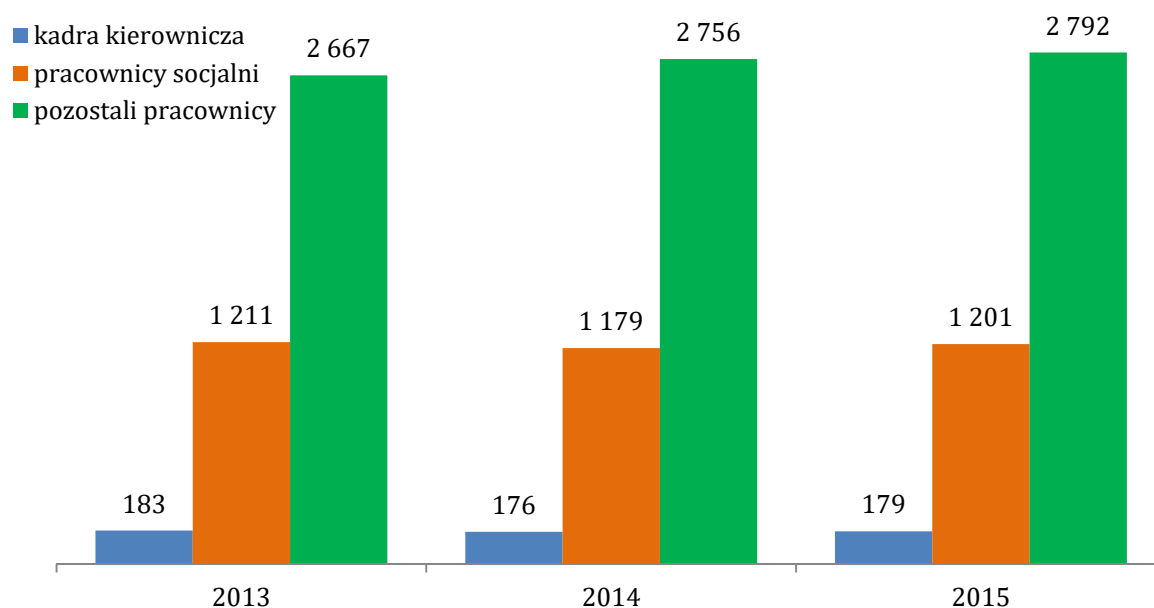
	2013	2014	rok oceny 2015	prognoza 2016
Liczba świadczeń	2 242	2 647	2 729	2 831
Wartość dofinansowania w złotych	6 236 215 zł	8 700 333 zł	7 734 757 zł	8 188 419 zł

Źródło: OZPS, opracowanie własne

6. KADRA

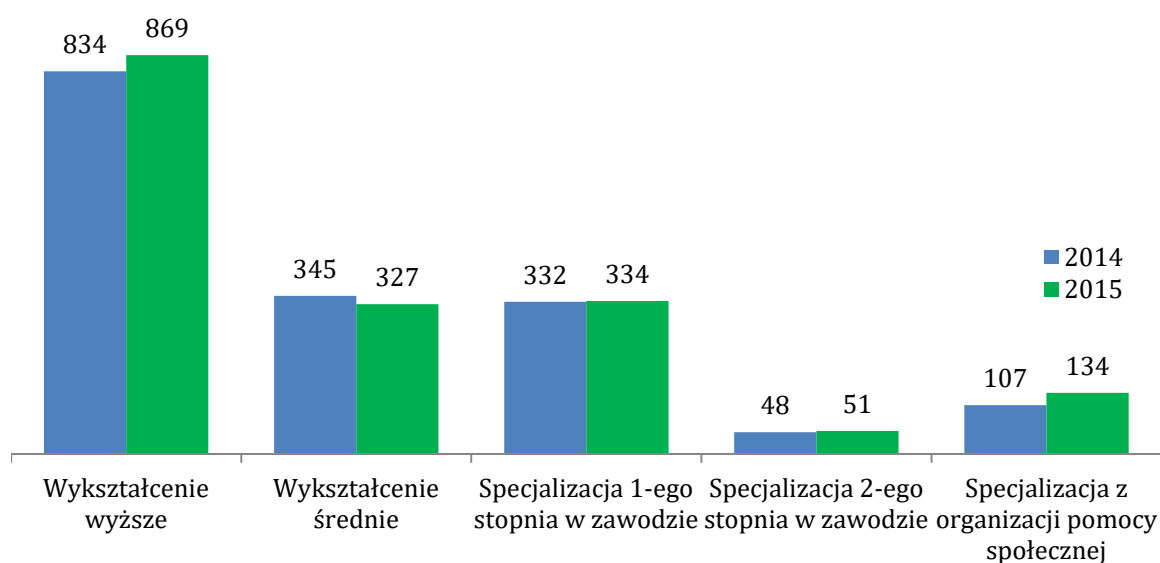
W roku 2015, we wszystkich pomorskich ośrodkach pomocy społecznej oraz w powiatowych centrach pomocy rodzinie pracowało w sumie 4 172 osób, z czego 1 201 osób pracowało jako pracownicy socjalni, 179 osób pracowały na stanowiskach kierowniczych, a 2 792 osób pracowało na pozostałych stanowiskach. 26 spośród wszystkich pracowników socjalnych stanowiły osoby zatrudnione ramach EFS. Ponadto, w roku oceny w pomorskich jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej pracowało 503 wolontariuszy, 211 osób w ramach zatrudnienia subsydiowanego, oraz 149 stażystów.

Wykres 18. Kadra OPS/PCPR

Źródło: OZPS, opracowanie własne

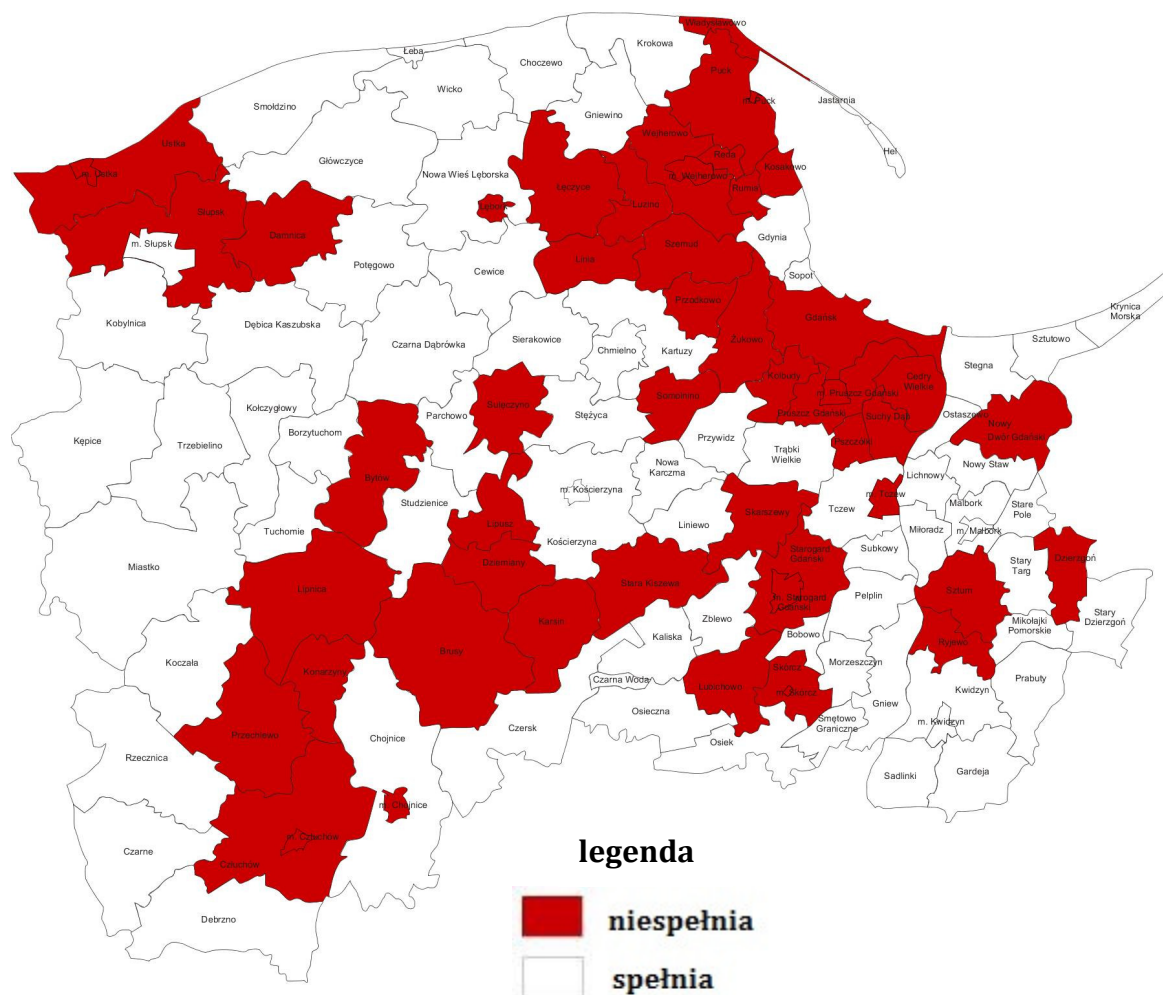
Wykres 19. Pracownicy socjalni według wykształcenia

Źródło: OZPS, opracowanie własne

Na podstawie art. 110 pkt. 11 ustawy o pomocy społecznej „Ośrodek pomocy społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.” Ośrodek pomocy społecznej zatrudnia w pełnym wymiarze czasu pracy nie mniej niż 3 pracowników socjalnych.

Mapa 2. Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej (spełnienie wymogu: 1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców w gminie)

Źródło: OZPS, opracowanie własne

W roku oceny ww. wymóg ustawowy (jeden pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców) został spełniony w 72 gminach. Stanowiło to jedynie 59% wszystkich pomorskich ośrodków pomocy społecznej.

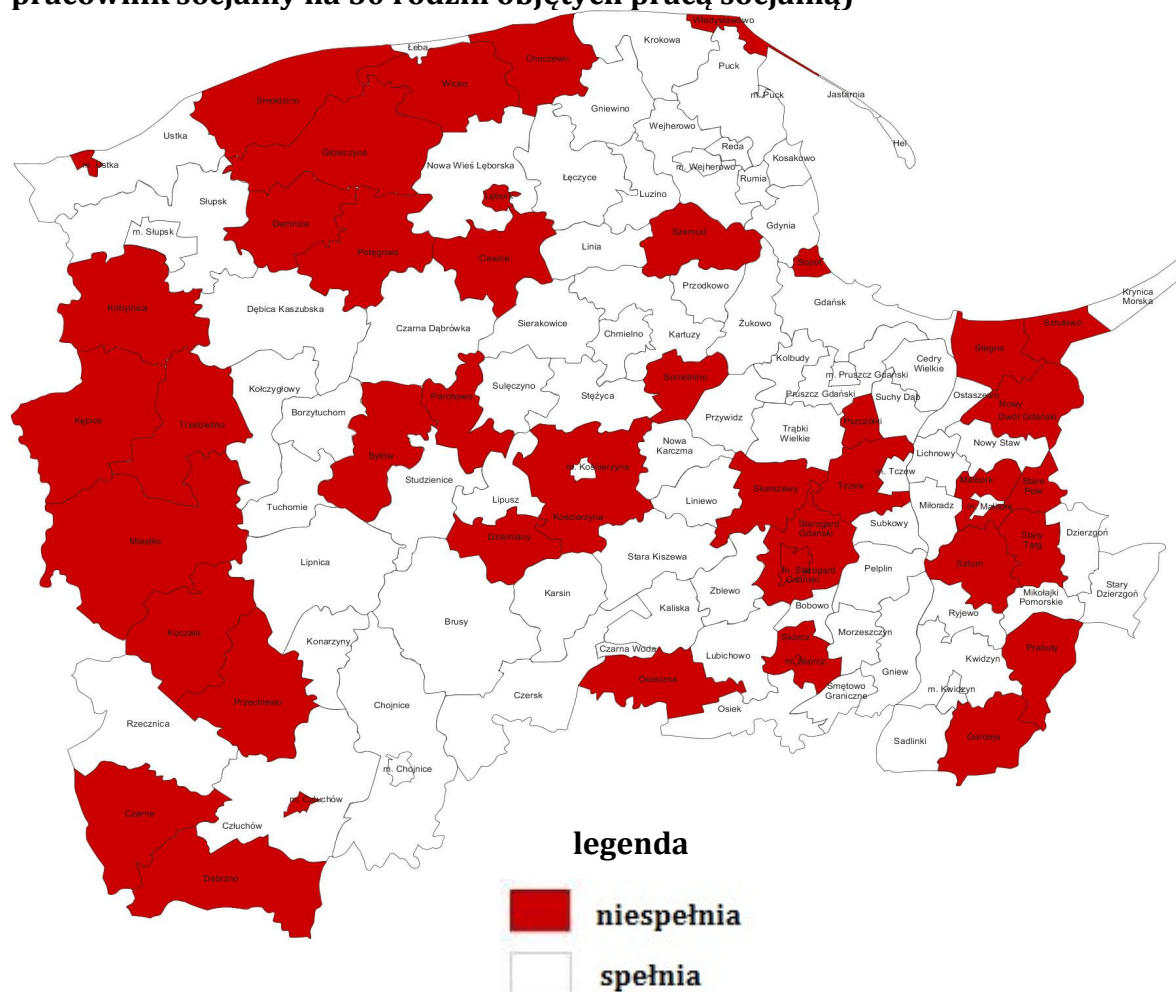
**Tabela 34. Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej w województwie
(1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców w gminie)**

	2013	2014	2015	2016 prognoza
liczba pracowników socjalnych	1 174	1 146	1 162	1 211
liczba mieszkańców	2 295 811	2 291 256	2 302 077	2 291 077
wartość wskaźnika dla województwa	1,02	1,00	1,01	1,06

Źródło: OZPS, opracowanie własne

Wartość wskaźnika dostępności kadry pracy socjalnej dla województwa pomorskiego to 1,01(1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców w gminie). Wartość tego wskaźnika na przestrzeni ostatnich lat utrzymuje się na podobnym poziomie.

Mapa 3. Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej(spełnienie wymogu: 1 pracownik socjalny na 50 rodzin objętych pracą socjalną)

Źródło: OZPS, opracowanie własne

W roku oceny ww. wymóg ustawowy (jeden pracownik socjalny na 50 rodzin objętych pracą socjalną) został spełniony w 80 gminach. Stanowiło to 65% wszystkich pomorskich ośrodków pomocy społecznej

Tabela 35. Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej w województwie (1 pracownik socjalny na 50 rodzin objętych pracą socjalną)

	2013	2014	2015	2016 prognoza
liczba pracowników socjalnych	1 174	1 146	1 162	1 211
liczba rodzin (w tym osób samotnie gospodarujących) objętych pracą socjalną	41 991	40 102	44 764	46 085
wartość wskaźnika dla województwa	1,40	1,43	1,30	1,31

Źródło: OZPS, opracowanie własne

Wartość wskaźnika dostępności kadry pracy socjalnej dla województwa pomorskiego to 1,30 (1 pracownik socjalny na 50 rodzin objętych pracą socjalną). Wartość tego wskaźnika na przestrzeni ostatnich lat utrzymuje się na podobnym poziomie.

7. INNE RODZAJE POMOCY I ŚWIADCZEŃ

Tabela 36. Inne rodzaje pomocy i świadczeń

wyszczególnienie	Lata poprzednie		rok oceny 2015	Prognoza rok po ocenie
	Rok 2013	Rok 2014		
ZASIŁKI RODZINNE I DODATKI DO ZASIŁKÓW RODZINNYCH				
Liczba rodzin	103 428	82 486	70 293	71 397
Kwota świadczeń w złotych	278 674 995	251 616 317	242 998 995	261 153 692
JEDNORAZOWY DODATEK Z TYTUŁU URODZENIA SIĘ DZIECKA (ujmowany w pozycji "Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych")				
Liczba świadczeń	9 196	8 541	7 824	8 292
Kwota świadczeń w złotych	9 140 366	7 732 000	7 824 000	8 311 360
JEDNORAZOWA ZAPOMOGA Z TYTUŁU URODZENIA SIĘ DZIECKA				
Liczba świadczeń	17 688	17 737	18 074	18 534
Kwota świadczeń w złotych	17 746 000	17 799 000	18 073 865	18 458 980
ŚWIADCZENIA OPIEKUŃCZE				
ŚWIADCZENIE PIEŁĘGNACYJNE				
Liczba świadczeń	132 023	89 350	93 747	94 156
Kwota świadczeń w złotych	83 428 448	72 843 421	125 368 247	137 971 353
DODATEK DO ŚWIADCZENIA PIEŁĘGNACYJNEGO				
Liczba świadczeń	47 045	16 535	59	12
Kwota świadczeń w złotych	5 666 300	3 335 550	8 200	1 200
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY - Ogółem				
Liczba świadczeń	789 990	802 695	807 947	808 698
Kwota świadczeń w złotych	140 530 867	142 239 998	142 802 253	147 029 526
W tym:				
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY DLA NIEPEŁNOSPRAWNEGO DZIECKA				
Liczba świadczeń	153 622	154 798	157 041	158 906
Kwota świadczeń w złotych	28 036 152	27 504 504	27 938 718	32 114 376
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY DLA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ W WIEKU POWYŻEJ 16 ROKU ŻYCIA O ZNA CZNYM STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI				
Liczba świadczeń	413 710	419 015	419 133	418 017
Kwota świadczeń w złotych	73 483 759	74 037 470	74 137 070	74 067 160
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY DLA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ W WIEKU POWYŻEJ 16 ROKU ŻYCIA O UMIARKOWANYM STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI, KTÓRA POWSTAŁA PRZED UKOŃCZENIEM 21 ROKU ŻYCIA				

wyszczególnienie	Lata poprzednie		rok oceny 2015	Prognoza rok po ocenie
	Rok 2013	Rok 2014		
Liczba świadczeń	196 757	203 359	207 880	207 953
Kwota świadczeń w złotych	33 410 077	36 097 640	36 437 569	36 562 022
ZASIŁEK PIELEGNACYJNY DLA OSOBY, KTÓRA UKOŃCZYŁA 75 LAT				
Liczba świadczeń	25 901	25 523	23 893	23 822
Kwota świadczeń w złotych	5 600 879	4 600 384	4 288 896	4 285 968
SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY				
Liczba świadczeń	5 585	11 825	21 274	22 952
Kwota świadczeń w złotych	2 796 250	6 163 877	11 075 264	12 112 003
ZASIŁEK DLA OPIEKUNA				
Liczba świadczeń	X	71 230	41 147	37 919
Kwota świadczeń w złotych	X	43 085 562	24 233 251	22 267 825
ŚWIADCZENIE Z FUNDUSZU ALIMENTACYJNEGO				
Liczba osób	26 092	24 822	24 042	24 217
Liczba rodzin	16 721	15 447	15 434	15 482
Kwota świadczeń w złotych	106 167 423	107 644 432	107 349 059	107 045 010
DODATKI MIESZKANIOWE				
Liczba gospodarstw domowych	44 965	42 131	37 242	37 535
Kwota świadczeń w złotych	65 380 134	64 956 596	60 253 848	60 665 107
DODATKI ENERGETYCZNE				
Liczba gospodarstw domowych	X	8 317	8 967	13 945
Kwota świadczeń w złotych	X	720 697	965 020	1 073 986
OPŁACENIE SKŁADKI UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO				
Liczba osób	21 600	18 905	21 755	22 049
Kwota świadczeń w złotych	8 311 091	8 920 857	11 160 795	11 523 139
OPŁACENIE SKŁADKI UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO				
Liczba osób	13 392	12 335	14 401	14 922
Kwota świadczeń w złotych	23 383 245	21 625 359	31 798 110	33 675 691
ŚWIADCZENIE INTEGRACYJNE (CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ)				
Liczba osób	298	561	493	437

wyszczególnienie	Lata poprzednie		rok oceny 2015	Prognoza rok po ocenie
	Rok 2013	Rok 2014		
Kwota świadczeń w złotych	1 366 430	2 115 642	2 535 342	2 545 586
ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE Z PRAC SPOŁECZNIE UŻYTECZNYCH				
Liczba osób ogółem	2 414	2 273	2 367	2 345
Kwota świadczeń w złotych	3 438 959	3 417 961	3 456 726	3 705 178
STYPENDIA SOCJALNE DLA UCZNIÓW I ZASIŁKI SZKOLNE				
Liczba osób	51 534	50 713	46 165	44 843
Kwota świadczeń w złotych	26 740 750	26 505 500	25 626 937	24 586 860

Źródło: OZPS, opracowanie własne

8. ZASOBY INSTYTUCJONALNE

Tabela 37. Domy Pomocy Społecznej

DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ		
1.	Liczba placówek	43
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 2 i 3)		
2.	Liczba placówek prowadzonych przez JST	33
3.	Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	10
4.	Liczba miejsc w placówkach ogółem	4 128
5.	Liczba osób korzystających	4 494
6.	Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	2 669

Źródło: OZPS, opracowanie własne

Tabela 38. Centrum Integracji Społecznej

CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ		
1.	Liczba placówek	13
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 2 i 3)		
2.	Liczba placówek prowadzonych przez JST	5
3.	Liczba placówek prowadzonych przez NGO	8
4.	Liczba uczestników zajęć	586
5.	Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	76

Źródło: OZPS

Tabela 39. Uczestnicy Zajęć Centrum Integracji Społecznej

Siedziba CIS	Liczba osób, które		
	rozpoczęły zajęcia	uczestniczyły	ukończyły zajęcia
Bytów	68	68	59
Chojnice	0	20	20
Garcz	44	44	24
Gdańsk	35	84	48
Kępice	16	16	16
Miastko	10	10	4
Osówek	31	31	26
Ostrzyce	59	59	32
Potęgowo	64	96	38
Puck	38	38	38
Skarszewy	4	25	23

Siedziba CIS	Liczba osób, które		
	rozpoczęły zajęcia	uczestniczyły	ukończyły zajęcia
Smóldziński Las	12	33	15
Sopot	48	62	27

Źródło: CAS, opracowanie własne

Tabela 40. Klub Integracji Społecznej

KLUB INTEGRACJI SPOŁECZNEJ		
1.	Liczba placówek	10
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 2 i 3)		
2.	Liczba placówek prowadzonych przez JST	9
3.	Liczba placówek prowadzonych przez NGO	2
4.	Liczba uczestników zajęć	387
5.	Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	22

Źródło: OZPS, opracowanie własne

Tabela 41. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie				Rok oceny 2015
	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	
OŚRODKI WSPARCIA - OGÓŁEM					
Liczba placówek	135	122	129	133	141
Liczba miejsc	3 837	3 550	4 144	4 200	4 321
Liczba osób korzystających	5 653	6 828	5 798	5 877	5 964
W TYM:					
ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY					
Liczba placówek	58	59	58	60	62
Liczba miejsc	1 584	1 600	1 684	1 686	1 173
Liczba osób korzystających	1 782	1 701	1 859	1 823	1 952
DZIENNE DOMY POMOCY					
Liczba placówek	14	13	13	14	16
Liczba miejsc	580	565	565	590	625
Liczba osób korzystających	715	712	717	725	724
NOCLEGOWNIE, SCHRONISKA I DOMY DLA OSÓB BEZDOMNYCH					
Liczba placówek	25	24	27	23	26
Liczba miejsc	1 266	757	765	799	864

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie				Rok oceny 2015
	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	
Liczba osób korzystających	2 248	3 233	1 218	1629	1 616
KLUBY SAMOPOMOCY					
Liczba placówek	19	13	18	18	21
Liczba miejsc	232	225	292	286	329
Liczba osób korzystających	307	382	454	403	488
RODZINNE DOMY POMOCY					
Liczba placówek	4	4	4	4	5
Liczba miejsc	27	27	27	22	30
Liczba osób korzystających	34	41	41	28	27
MIESZKANIA CHRONIONE OGÓŁEM					
Liczba placówek	48	40	41	45	41
Liczba miejsc	138	110	112	124	125
Liczba osób korzystających	130	111	118	122	120
OŚRODKI INTERWENCJI KRYZYSOWEJ OGÓŁEM					
Liczba placówek	15	15	12	13	13
Liczba miejsc	102	120	95	79	109
Liczba osób korzystających	8 542	9 229	7 812	4 133	3 700

Źródło: MPiPS03R, opracowanie własne

9. ŚRODKI FINANSOWE NA WYDATKI W POMOCY SPOŁECZNEJ I INNYCH OBSZARACH POLITYKI SPOŁECZNEJ W BUDŻECIE JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Tabela 42. Środki finansowe na wydatki pomocy społecznej

wyszczególnienie	Lata poprzednie		Rok oceny 2015	Potrzeby
	Rok 2013	Rok 2014		Rok po ocenie
OGÓŁEM				
OGÓŁEM (działy)	1 645 470 587	1 709 362 593	1 769 793 796	2 368 738 173
W tym: w budżecie OPS/PCPR	1 134 154 360	1 190 149 814	1 248 474 953	1 831 986 512
851 - OCHRONA ZDROWIA				
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	2 743 980	3 167 853	3 095 481	3 361 862
w tym: w budżecie OPS / PCPR	270 178	234 810	250 013	335 272
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	30 328 997	37 696 223	36 976 897	40 576 098
w tym: w budżecie OPS / PCPR	5 624 403	4 997 925	5 353 822	6 370 300
852 - POMOC SPOŁECZNA				
85201 - Placówki opiekuńczo- wychowawcze	60 980 067	62 592 676	64 957 120	66 522 045
w tym: w budżecie OPS / PCPR	8 088 637	10 648 570	13 568 031	13 090 180
85202 - Domy pomocy społecznej	168 681 264	176 460 891	191 389 834	197 375 861
w tym: w budżecie OPS / PCPR	30 517 803	31 592 663	34 922 600	38 838 190
85203 - Ośrodki Wsparcia	32 995 342	36 949 223	36 623 567	39 447 718
w tym: w budżecie OPS / PCPR	24 279 651	25 034 497	25 689 891	27 050 981
85204 - Rodziny zastępcze	77 499 385	78 976 927	89 741 634	88 246 499
w tym: w budżecie OPS / PCPR	65 745 037	72 401 668	83 471 570	83 084 208
85205 - Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	1 566 469	1 960 591	2 361 600	2 464 785
w tym: w budżecie OPS / PCPR	1 055 830	1 379 452	1 591 918	1 946 161

wyszczególnienie	Lata poprzednie		Rok oceny 2015	Potrzeby
	Rok 2013	Rok 2014		Rok po ocenie
OGÓŁEM				
85206 - Wsparanie rodziny (m.in. asystenci rodziny i rodziny wspierające)	8 245 176	7 715 354	10 038 943	11 224 391
w tym: w budżecie OPS / PCPR	7 959 552	7 409 306	9 663 854	10 860 421
85212 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	668 944 051	692 176 252	732 431 141	750 833 409
w tym: w budżecie OPS / PCPR	533 910 334	578 733 483	610 634 783	636 359 816
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	9 265 130	9 900 195	12 591 597	12 315 272
w tym: w budżecie OPS / PCPR	8 178 265	9 011 283	11 347 008	11 231 886
85214 - Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	70 999 126	72 422 396	65 721 518	68 649 078
w tym: w budżecie OPS / PCPR	68 071 933	64 968 124	62 808 450	66 983 105
85215 - Dodatki mieszkaniowe	64 069 168	63 823 346	58 866 757	59 848 324
w tym: w budżecie OPS / PCPR	40 225 865	41 000 888	37 589 551	39 113 967
85216 - Zasiłki stałe	77 361 738	79 494 910	81 580 390	81 890 589

wyszczególnienie	Lata poprzednie		Rok oceny 2015	Potrzeby
	Rok 2013	Rok 2014		Rok po ocenie
OGÓŁEM				
w tym: w budżecie OPS / PCPR	70 095 002	73 686 313	75 621 014	76 622 283
85218 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	11 293 213	12 098 161	12 562 133	11 759 571
w tym: w budżecie OPS/PCPR	10 290 520	11 758 508	12 562 132	11 759 571
85219 - Ośrodek Pomocy Społecznej	134 877 165	144 575 206	155 697 705	157 641 500
w tym: w budżecie OPS/PCPR	127 884 369	138 963 647	149 980 800	153 637 505
85220 - Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	3 089 394	3 070 764	3 650 065	3 994 408
w tym: w budżecie OPS / PCPR	1 314 581	1 476 365	1 668 256	1 908 526
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	36 157 237	38 698 112	41 134 323	43 072 898
w tym: w budżecie OPS / PCPR	30 506 852	29 156 458	31 173 634	32 785 196
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	42 455	87 008	57 135	68 395
w tym: w budżecie OPS / PCPR	42 455	87 008	49 125	50 385
W tym (z wiersza 37): Wydatki na pomoc dla cudzoziemców w celu integracji ze środowiskiem (cudzoziemcy, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą)	18 677	44 820	40 255	39 895
w tym: w budżecie OPS / PCPR	18 677	44 820	32 245	31 885
85232 - Centra Integracji Społecznej	688 956	1 243 858	2 351 602	1 728 143

wyszczególnienie	Lata poprzednie		Rok oceny 2015	Potrzeby
	Rok 2013	Rok 2014		Rok po ocenie
OGÓŁEM				
w tym: w budżecie OPS / PCPR	367 678	482 997	606 369	493 471
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	13 800	0	0	70 000
w tym: w budżecie OPS / PCPR	13 800	0	0	60 000
85295 - Pozostała działalność	66 947 935	74 500 248	60 635 106	610 827 130
w tym: w budżecie OPS / PCPR	53 996 298	60 914 022	50 453 373	589 245 436
853 - POZOSTAŁE ZADANIA W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ				
85305 - Żłobki	20 182 720	24 689 810	24 282 882	29 189 747
w tym: w budżecie OPS / PCPR	0	0	0	0
85306 - Kluby dziecięce	689 320	711 226	247 277	263 851
w tym: w budżecie OPS / PCPR	0	0	0	0
85307 - Dzienni opiekunowie	0	0	11 295	10 000
w tym: w budżecie OPS / PCPR	0	0	0	0
85311 - Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	7 717 724	8 033 342	8 385 954	8 451 121
w tym: w budżecie OPS / PCPR	644 125	340 267	671 432	652 765
85321 - Zespoły orzekania o niepełnosprawności	4 980 853	5 711 629	6 621 527	5 589 384
w tym: w budżecie dyspozycji OPS / PCPR	3 020 502	3 594 024	4 031 960	3 301 744
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	26 758 736	24 734 391	30 551 472	32 214 331

wyszczególnienie	Lata poprzednie		Rok oceny 2015	Potrzeby
	Rok 2013	Rok 2014		Rok po ocenie
OGÓŁEM				
w tym: w budżecie OPS / PCPR	13 279 246	10 412 457	13 814 828	14 593 549
85395 - Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	34 279 215	21 217 189	12 536 694	15 281 807
w tym: w budżecie OPS / PCPR	21 290 665	4 705 820	2 815 029	3 221 672
854 - Edukacyjna opieka wychowawcza				
85415 - Pomoc materiałna dla uczniów	24 071 971	26 654 812	24 692 147	25 900 726
w tym: w budżecie OPS / PCPR	7 480 779	7 159 259	8 135 510	8 470 692

Źródło: OZPS, opracowanie własne

10. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI - ZADANIA ZLECONE W OBSZARZE POMOCY I WSPARCIA

Tabela 43. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

wyszczególnienie	Lata poprzednie		Rok oceny 2015	Prognoza rok po ocenie
	Rok 2013	Rok 2014		
Liczba organizacji pozarządowych z którymi współpracuje OPS/PCPR	434	501	536	537
ZLECENIA W TRYBIE DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	452	545	528	543
Liczba zleceń / umów	828	806	794	792
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	56 032 302	64 511 076	65 310 239	64 091 733
ZLECENIA W TRYBIE ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	29	30	30	25
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	6 445 184	8 677 421	4 749 436	3 953 498
WYBRANE USŁUGI POMOCY SPOŁECZNEJ				
Usługi opiekuńcze				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	27	21	25	20
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	8 067 833	13 765 758	10 964 773	11 221 048
Specjalistyczne usługi opiekuńcze				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	28	34	30	28
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	3 291 940	3 375 626	2 733 840	2 986 240
Prowadzenie placówki pomocy społecznej				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	60	54	55	52
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	31 423 653	34 610 154	31 638 875	28 830 128

Źródło: OZPS, opracowanie własne

11. AKTYWNOŚĆ PROJEKTOWO-KONKURSOWA JEDNOSTKI ORGANIZACYJNEJ POMOCY SPOŁECZNEJ

Tabela 44. Aktywność projektowo - konkursowa

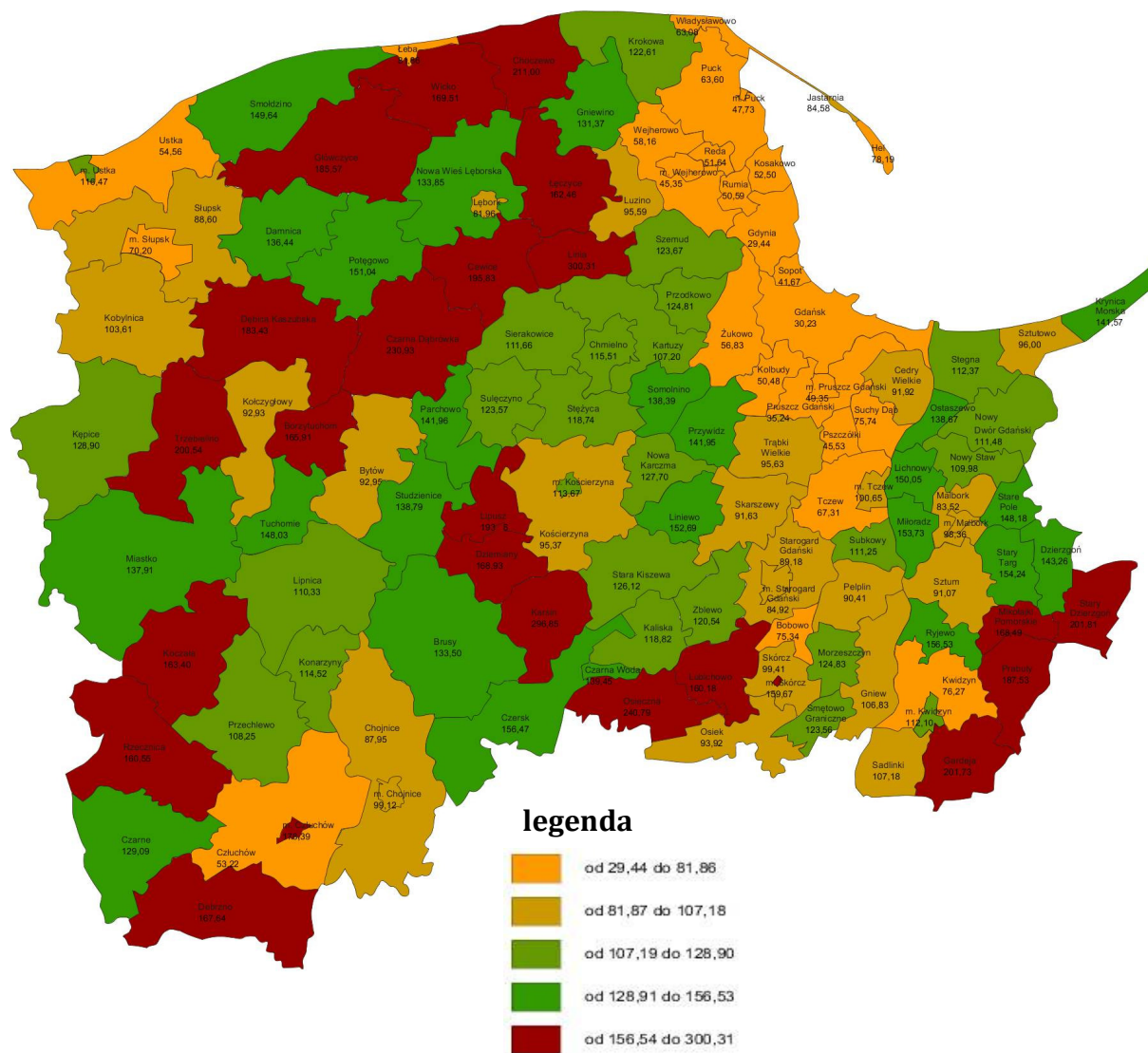
wyszczególnienie	lata poprzednie		rok oceny 2015	prognoza rok po ocenie
	Rok 2013	Rok 2014		
PROJEKTY WSPÓŁFINANSOWANE z EFS				
Liczba projektów	125	71	54	61
Ogółem liczba osób objętych projektami	4 459	4 004	2 255	2 578
Łączna kwota środków EFS	27 620 504	16 248 978	9 270 074	15 882 281

Źródło: OZPS, opracowanie własne

12. REKOMENDACJE I POTRZEBY

Wskaźnik deprivacji lokalnej, który wyrażony jest w odsetku osób w rodzinach którym udzielono pomocy i wsparcia na 1000 mieszkańców w gminie, dla całego województwa w roku 2015 wyniósł 77,12. W roku wcześniejszym wartość tego wskaźnika była wyższa, wyniosła dokładnie 85,03.

Mapa 4. Wskaźnik liczby osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1 000 mieszkańców

Źródło: OZPS, opracowanie własne

PROBLEMY RODZINY, oraz SYSTEM PIECZY ZASTĘPCZEJ:

Dotychczasowe działania dotyczące polityki rozwoju w sferze społecznej zbyt mocno akcentowały aspekt ekonomiczny – świadczenia pieniężne. Zbyt małą wagę przywiązywano do uwarunkowań wynikających z zagrożeń funkcjonowania rodziny, uzależnień i innych obszarów społecznego wykluczenia. W województwie pomorskim w dalszym ciągu istnieje utrudniony dostęp do niedrogich, trwałych usług społecznych

o wysokiej jakości. Należałoby ponadto, zastosować większy nacisk na profilaktykę wykluczenia społecznego w środowisku społeczności lokalnych. Rekomendacje dotyczące rodzin wynikają również wprost z zapisów Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2014-2020.

Rekomendacje dotyczące sytuacji rodzin:

1. Ważne jest stałe zwiększanie świadomości społecznej na temat roli i funkcji rodziny, które powinno dokonywać się poprzez: uwrażliwienie władz lokalnych na problemy rodziny, promocję modelu życia rodzinnego, promowanie wychowawczej funkcji rodziny, promowanie wspólnego spędzania czasu wolnego przez dzieci i rodziców, promowanie większego udziału ojca w procesie wychowania dzieci, promowanie działań edukacyjnych prowadzonych na rzecz modelu wychowania w rodzinie pełnej;
2. Polityka rodzinna jest obecnie jednym z naistotniejszych elementów krajowej i regionalnej polityki społecznej, a prawidłowo funkcjonująca rodzina stanowi jej strategiczny cel. Niekorzystna sytuacja demograficzna skutkująca w niedalekiej przyszłości spadkiem liczby pomorzan wymaga wprowadzenia nowatorskich rozwiązań zarówno w sferze działań bezpośredniego wsparcia jak i tych o charakterze pronatalistycznym. Szczególnego wsparcia wymagają przede wszystkim osoby młode, posiadające największy potencjał rozrodczy oraz interwencja ukierunkowana na etapie urodzin pierwszego dziecka co daje największe szanse na podejmowanie podobnych decyzji w przyszłości. Oczywiście wskazane jest aby wsparcie było dostępne dla każdej rodziny, bez względu na liczbę posiadanych dzieci. Wprowadzana pomoc o charakterze świadczeń pieniężnych powinna być stale uzupełniana działaniami o charakterze niematerialnym np. poradnictwem rodzinnym, jak również prowadzeniem szeregu ułatwień w dostępie do usług publicznych.
3. Zasadna jest kontynuacja działań zmierzających do profesjonalizacji kadr pomocy społecznej, w oparciu o system szkoleń i doradztwa specjalistycznego. Jego działanie przekłada się bezpośrednio na zwiększenie efektywności i jakości pracy pracowników;
4. Z uwagi na specyfikę pracy oraz złożoność i skalę problemów rodzin klientów pomocy społecznej, wskazane jest umożliwianie jednostkom pomocy społecznej pozyskiwania optymalnego poziomu zatrudniania pracowników - zwłaszcza pracowników socjalnych i asystentów rodzin) w zależności od występujących potrzeb. Dopiero dostosowane do możliwości obciążenie pracą gwarantuje kompleksowość działań na rzecz klientów;
5. Poprawa sytuacji pomorskich rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym może być osiągnięta w szczególności poprzez stałe wzmacnianie i rozwój środowiskowych form aktywizacji społeczno-zawodowej, oraz profilaktyki wykluczenia społecznego. W tym celu potrzebna jest promocja i wzrost dostępności różnorodnych narzędzi aktywizacyjnych, w tym w szczególności: asystentów rodziny, rodzin wspierających, czy lokalnych grup wsparcia rodzin.
6. Istotnym z punktu widzenia problemu ubóstwa w regionie działaniem, jest wspieranie ekonomicznej funkcji rodziny. Działania ta dotyczyć powinny przede wszystkim: promowania skutecznych rozwiązań na rzecz poprawy warunków mieszkaniowych rodzin oraz zapobiegania eksmisjom, upowszechnianie rozwiązań w zakresie Ekonomii Społecznej wśród rodzin zagrożonych wykluczeniem

społecznym, wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży w zakresie tworzenia nowych miejsc edukacji przedszkolnej i pacy środowiskowej z opiekunami dzieci, wdrażanie rozwiązań ułatwiających powrót na rynek pracy oraz łączenie obowiązków zawodowych z prywatnymi osobom, które opiekują się osobami zależnymi, w tym dziećmi do lat 3;

7. Kolejnym elementem będącym uzupełnieniem i alternatywą dla działań zinstytucjonalizowanego systemu wsparcia jest rozwój wolontariatu oraz partnerstw lokalnych na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Dbanie o rozwój tego typu inicjatyw i zachęcanie do ich powstawania wpłynie pozytywnie na kształtowanie się postaw obywatelskich i zwiększy rolę środowiska lokalnego w proces wspierania jego potrzebujących członków;
8. W celu zwiększenia efektywności systemu wspierania rodziny niezbędny jest rozwój spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych przeznaczonych zarówno do dzieci i młodzieży jak i całych rodzin. Należy dbać o rozwój i powszechność takich usług społecznych jak: poradnictwo specjalistyczne, pomoc psychologiczno-pedagogiczną, środowiskowa praca socjalna, grupy samopomocowe, placówki wsparcia dziennego przeznaczone dla dzieci i młodzieży, kluby dla młodzieży czy domy sąsiedzkie.
9. Pomorska rodzina częstokroć dotknięta jest problematyką przemocy w rodzinie, która jest ściśle związana z zadaniami stojącymi przed pomocą społeczną. Ośrodki pomocy społecznej są organizatorami działań zespołów interdyscyplinarnych, a pracownicy socjalni stanowią podstawę składów grup roboczych, jednak działanie w tym obszarze jest szczególnie utrudnione z uwagi na ogólne obciążenie zadaniami i narastanie ilości problemów społecznych do rozwiązania sprzężonych z ryzykiem występowania przemocy w rodzinie;
10. Zasoby pomocy społecznej (instytucjonalne, kadrowe, programowe) istnieją, w szczególności w dużych ośrodkach miejskich, wymagają jednak stałego uzupełniania i rozwijania;
11. Specjalistyczne ośrodki: edukacyjne, profilaktyczne, wsparcia i pomocy, interwencji istniejące w dużych ośrodkach miejskich, nie są dostępne dla mieszkańców mniejszych gmin, z uwagi na przeszkody proceduralne, odległość i trudności komunikacyjne, utrudniające przemieszczanie się;
12. Niepokojąca i wymagająca wyjaśnienia oraz podjęcia działań zaradczych, jest malejąca liczba miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy, wydaje się to szczególnie problematyczne z uwagi na ustawowy obowiązek zapewniania osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie¹, ośrodkach wsparcia², ośrodkach interwencji kryzysowej³;
13. Do najważniejszych, najbardziej spopularyzowanych uzależnień nie tylko w regionie należy alkoholizm, i narkomania. Przez lata wypracowane zostały różne metody przeciwdziałania, zwalczania tych zjawisk oraz system wsparcia uzależnionych i ich rodzin. Niezmiennie jednak problem uzależnień trudno szczegółowo zdiagnozować. W ostatnich latach natomiast, zauważyć można, również rozpowszechnienie nowych form uzależnień. Są to uzależnienia cywilizacyjne wobec których dopiero zaczyna

¹ Art.3, ust 1, pkt 4 ustawy o pomocy społecznej

² Art.6, ust. 2, pkt 3 i art.6 ust. 3, pkt 3 ustawy, o której mowa w przypisie 1

³ Art.6 ust. 3, pkt 4 ustawy, o której mowa w przypisie 1

lub zacznie funkcjonować system przeciwdziałania, zwalczania i wsparcia osób doświadczających tych problemów. Należą do nich: uzależnienia od Internetu, uzależnienie od leków, dopalacze, uzależnienie od hazardu i wiele innych. Konieczne jest więc rozwijanie i doskonalenie systemu przeciwdziałania tym negatywnym zjawiskom.

14. Ważnym kierunkiem działań dla Samorządu Województwa Pomorskiego jest wzmacnianie i promocja działań na rzecz wsparcia rodzin wielodzietnych. W szczególności, promowanie oraz stały monitoring programu Kart Dużych Rodzin.
15. Potrzebny jest w dalszym ciągu rozwój i promocja rodzinnej pieczy zastępczej. Szczególnie potrzebne jest promowanie działań na rzecz pozyskiwania kandydatów na rodziców zastępczych, wsparcie w podnoszeniu kompetencji opiekuńczo - wychowawczych rodziców zastępczych, oraz tworzenie rodzin pomocowych;
16. Szczególnego wsparcia wymagają biologiczne rodziny zastępcze. W tym celu konieczne jest zapewnienie specjalistycznej pomocy rodzinom naturalnym przed umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej. Istotne jest również zapewnienie specjalistycznej pomocy oraz organizacji kontaktów z dziećmi rodzinom naturalnym, których dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej;
17. Wsparcia wymaga proces usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej. W tym celu potrzebny jest rozwój usług towarzyszących procesowi usamodzielniania, oraz stały monitoring sytuacji usamodzielnianych wychowanków;
18. W celu wsparcia rodzin zastępczych oraz usamodzielnianych wychowanków należy promować rozwój profesjonalnych, lokalnych form wspierania pieczy zastępczej. Z racji tego trzeba mieć na uwadze przede wszystkim: inspirowanie samorządów powiatowych do opracowywania powiatowych programów rozwoju pieczy zastępczej. Istnieje ponadto potrzeba rozwoju współpracy instytucji jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego na rzecz pieczy zastępczej. Istotne jest również stałe zwiększanie kompetencji pracowników lokalnych instytucji realizujących zadania z zakresu wspierania rodziny i pieczy zastępczej. Wsparcie rodzin zastępczych odbywać powinno się również z udziałem lokalnych organizacji pozarządowych oraz podmiotów ekonomii społecznej.

SENIORZY

Rok 2014 był począwszy od 2000 kolejnym okresem w którym odnotowaliśmy wzrost liczby ludności naszego województwa, która na koniec roku wyniosła 2,30 mln osób. Liczba urodzeń była większa niż liczba zgonów, co skutkuje dodatnim wskaźnikiem przyrostu naturalnego. Warto dodać, że był on najwyższy w kraju. Mimo tak korzystnej tendencji, i najwyższego wskaźnika w skali ogólnopolskiej, sytuacja demograficzna nie jest dobra. Prognozy na kolejne lata jednoznacznie wskazują na permanentny wzrost odsetka ludzi w wieku poprodukcyjnym. Obecny system wsparcia seniorów może okazać się niewystarczający do narastających potrzeb.

Rekomendacje dotyczące sytuacji seniorów:

1. Konieczne jest poświęcenie większej uwagi problemom osób starszych i doskonaleniu istniejącego systemu wsparcia dla tej grupy osób;

2. Szczególnie istotne wydaje się wspieranie tworzenia infrastruktury przeznaczonej dla osób starszych, zarówno w zakresie form dziennych jak i całodobowych, takich jak Dienne Domy Pomocy Społecznej, Kluby Seniora czy Domy Pomocy Społecznej;
3. Niezbędne wydaje się również promowanie działań na rzecz rozwoju usług opiekuńczych przeznaczonych dla osób starszych, z uwzględnieniem sektora ekonomii społecznej;
4. Wspieranie różnych form aktywności osób starszych (edukacyjne, kulturalne, sportowe);
5. Wspieranie inicjatyw międzypokoleniowych i samopomocy;
6. Województwo powinno zaangażować się w proces wspierania powstawania gminnych i powiatowych Rad seniorów.

NIEPEŁNOSPRAWNI

Sytuacja życiowa osób niepełnosprawnych jest uwarunkowana szeregiem specyficznych ograniczeń wynikających z określonych dysfunkcji organizmu. Skutkuje to również tym, że osobom niepełnosprawnym relatywnie trudniej jest borykać się z różnymi obiektywnymi trudnościami będącymi doświadczeniem praktycznie wszystkich ludzi. W efekcie poszczególne aspekty życia w różny sposób i w różnym stopniu mogą odbiegać od sytuacji pozostałych osób (tj. nie dotkniętych jakąkolwiek niepełnosprawnością). Wymagają jednocześnie, co jest stwierdzeniem dość oczywistym, znacznie więcej wsparcia ze strony otoczenia oraz wyspecjalizowanych instytucji pomocy społecznej. Rekomendacje dotyczące sytuacji osób niepełnosprawnych powiązane są z Programem Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020.

Rekomendacje dotyczące sytuacji osób niepełnosprawnych:

1. Priorytetowym działaniem skierowanym do osób niepełnosprawnych w województwie pomorskim powinno być poprawa warunków i jakości życia osób niepełnosprawnych. W szczególności rekomenduje się oparcie tego działania na rozwoju rehabilitacji leczniczej i społecznej osób niepełnosprawnych, wzroście poziomu zatrudnienia osób niepełnosprawnych, oraz poprawie warunków edukacyjnych.
2. Należy budować efektywne lokalne systemy profilaktyki i pomocy osobom niepełnosprawnym.
3. Rekomenduje się stały monitoring sytuacji osób niepełnosprawnych. Szczególnie mając na uwadze aspekt wykluczenia społeczno – zawodowego;

EKONOMIA SPOŁECZNA

Ekonomia Społeczna odgrywa coraz większą rolę w kształtowaniu polityki społecznej na rzecz osób i grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym - głównie w obszarze aktywizacji i zatrudnienia. Wzrasta też jej rola jako sektora dostarczającego usługi i produkty, w tym także na rynku lokalnym. Podmioty ekonomii społecznej stają się ważnym partnerem władz publicznych w planowaniu, kreowaniu i realizacji polityki społecznej i zatrudnienia. Sektor ES to nie tylko sposób organizowania działalności ekonomicznej, ale również nowa myśl budowania

partnerskiego ładu społecznego, w którym zadania o charakterze publicznym dzielone są pomiędzy działające wspólnie sektory publiczny i społeczny.

Nie ulega jednak wątpliwości, że podmioty ekonomii społecznej potrzebują wsparcia na etapie ich tworzenia oraz przyjaznego środowiska instytucjonalnego pomagającego budować i utrzymać ich potencjał na rynku produktów i usług. Dzięki możliwości dofinansowania sektora ekonomii społecznej ze środków UE powstają instytucje i przedsięwzięcia w celu wspierania podmiotów ES, m.in. organizacji pozarządowych prowadzących działalność ekonomiczną, spółdzielni socjalnych, centrów integracji społecznej, zakładów aktywności zawodowej, bądź osób chcących je założyć. Rolę wsparcia odgrywa nie tylko administracja publiczna, ale także ośrodki wsparcia ekonomii społecznej.

Rekomendacje dotyczące ekonomii społecznej:

1. Budowanie systemu wsparcia ekonomii społecznej w regionie poprzez :
 - a. współpracę międzysektorową (jst, ngo, biznes),
 - b. budowa sieci OWES,
 - c. tworzenie mechanizmów finansowych wspierających PES i otoczenie PES.
2. Promowanie idei przedsiębiorczości społecznej;
3. Budowanie powiązań pomiędzy biznesem/przedsiębiorcami i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym
4. Inicjowanie współpracy PES, OWES z instytucjami edukacyjnymi, szkołami wyższymi
5. Rekomenduje się prowadzenie działań na rzecz wzrostu znaczenia i zakresu działań podmiotów reintegracji społeczno-zawodowej (CIS/KIS) - docelowo jeden podmiot tego typu na powiat;
6. Rekomenduje się kontynuację wojewódzkich działań koordynująco – monitorujących w obszarze ekonomii społecznej.
7. Dalszy rozwój warunków, niezbędnych do sprawnego funkcjonowania sektora ES – zwłaszcza w zakresie doskonalania mechanizmów finansowych (źródeł pożyczek, gwarancji, poręczeń itp) oraz ich wdrażania;
8. Doprowadzenie do normalizacji sposobu dofinansowania podmiotów ekonomii społecznej, uzależniając przyznanie środków od etyki ekonomii społecznej PES i jego partnerstwa, od należytego biznesplanu, opartego na rynkowym działaniu podmiotu oraz analizie kompetencji kadry zarządzającej.

SPIS TABEL, WYKRESÓW, MAP

Spis Tabel

Tabela 1	Rodziny wg. typów
Tabela 2	Liczba i odsetek osób niepełnosprawnych
Tabela 3	Osoby niepełnosprawne, płeć i wiek
Tabela 4	Zasoby komunalne. Dane o infrastrukturze społecznej z OZPS
Tabela 5	Przedszkola i żłobki, oraz kluby dla dzieci i młodzieży. Dane o infrastrukturze społecznej z OZPS
Tabela 6	Dane o infrastrukturze społecznej z OZPS – inne
Tabela 7	Dane o podmiotach ekonomii społecznej
Tabela 8	Struktura uczestników CIS w latach 2013-2015
Tabela 9	Przychody CIS w latach 2013 – 2015
Tabela 10	Warsztaty Terapii Zajęciowej oraz liczba uczestników wg. powiatów
Tabela 11	Liczba zarejestrowanych spółdzielni socjalnych w województwach
Tabela 12	Liczba zarejestrowanych spółdzielni socjalnych w powiatach
Tabela 13	Liczba Uniwersytetów Trzeciego wieku w powiatach
Tabela 14	Rady Seniorów w województwie pomorskim
Tabela 14	Dzienne Domy Senior Wigor w województwie pomorskim
Tabela 16	Udzielona pomoc i wsparcie;
Tabela 17	Liczba osób którym udzielona została pomoc i wsparcie wg. powiatów
Tabela 18	Wybrane powody udzielenia pomocy
Tabela 19	Powody udzielenia pomocy – szczegóły
Tabela 20	Świadczenia pieniężne, kwoty w zł.
Tabela 21	Zasiłki okresowe, kwoty w zł.;
Tabela 22	Świadczenie niepieniężne – posiłek
Tabela 23	Świadczenie niepieniężne – Liczba osób którym przyznano: schronienie, ubranie, sprawienie pogrzebu
Tabela 24	Świadczenie niepieniężne – Liczba osób - odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej, indywidualne programy pomocy
Tabela 25	Liczba dzieci umieszczonych w placówkach
Tabela 26	Liczba placówek opiekuńczo – wychowawczych
Tabela 27	Kwoty w złotych przeznaczone przez powiaty w 2015 na pełnoletnie osoby opuszczające rodzinne formy pieczy zastępczej
Tabela 28	Kwoty w złotych przeznaczone przez powiaty w 2015 na pełnoletnie osoby opuszczające placówki opiekuńczo – wychowawcze
Tabela 29	Kwoty w złotych przeznaczone przez powiaty w 2015 na pełnoletnie

	osoby o których mowa w art. 88 ust.1 ustawy o pomocy społecznej
Tabela 30	Turnusy rehabilitacyjne
Tabela 31	Zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny
Tabela 32	Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki
Tabela 33	Program „Aktywny Samorząd”
Tabela 34	Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej w województwie (1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców w gminie)
Tabela 35	Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej w województwie (1 pracownik socjalny na 50 rodzin objętych pracą socjalną)
Tabela 36	Inne rodzaje pomocy i świadczeń
Tabela 37	Domy Pomocy Społecznej
Tabela 38	Centrum Integracji Społecznej
Tabela 39	Uczestnicy Zajęć Centrum Integracji Społecznej
Tabela 40	Klub Integracji Społecznej
Tabela 41	Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia
Tabela 42	Środki finansowe na wydatki pomocy społecznej
Tabela 43	Współpraca z organizacjami pozarządowymi
Tabela 44	Aktywność projektowo – konkursowa

Spis Wykresów:

Wykres 1	Struktura ludności wg. wieku i płci w 2014r
Wykres 2	Odsetek rodzin wielodzietnych w stosunku do rodzin z dziećmi w ogóle wg. powiatów
Wykres 3	Stopa bezrobocia 2014 i 2015 (%) wg. powiatów
Wykres 4	Stopa bezrobocia (%) w województwie wg. miesięcy
Wykres 5	Liczba żłobków i przedszkoli
Wykres 6	Profile działalności spółdzielni socjalnych
Wykres 7	Odsetek osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w liczbie osób, którym przyznano świadczenia ogółem wg. powiatów
Wykres 8	Odsetek osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia z powodu ubóstwa w liczbie osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia ogółem w podziale na powiaty [%]
Wykres 9	Bezrobocie wśród beneficjentów pomocy społecznej oraz bezrobocie ogółem wg. powiatów
Wykres 10	Wybrane powody przyznania pomocy. Odsetek rodzin powiatami, którym przyznano pomoc wg. przyczyn
Wykres 11	Rodziny korzystające ze wsparcia asystentów rodzin

Wykres 12	Rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe i zawodowe w latach 2014 i 2015
Wykres 13	Rodziny zastępcze specjalistyczne, pełniące funkcję pogotowia rodzinnego i rodzinny dom dziecka w latach 2014 i 2015
Wykres 14	Instytucjonalna piecza zastępcza. Placówki opiekuńczo - wychowawcze wg. typów, w latach 2014 i 2015
Wykres 15	Osoby usamodzielniane [%];
Wykres 16	Kwoty przeznaczone przez powiaty na usamodzielnianie wg. różnych typów pomocy [%]
Wykres 17	Kwoty w zł. przeznaczone na wybrane elementy rehabilitacji społecznej i zawodowej Osób Niepełnosprawnych

Spis Map

Mapa 1	Infrastruktura społeczna dla Seniorów
Mapa 2	Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej(1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców w gminie);
Mapa 3	Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej(spełnienie wymogu: 1 pracownik socjalny na 50 rodzin objętych pracą socjalną)
Mapa 4	Wskaźnik liczby osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców